

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Disquisitionvm Magicarvm Libri Sex

Delrío, Martín Antonio

Mogvntiae, 1624

Qvæstio XXVII. De dæmonum apparitionibus, siue de spectris, quæ
dæmonis nobis objciunt.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62472](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62472)

is, qui prior morietur, viuo appareat, eumque de suo statu faciat, certiore. Scio id Deum permisisse aliquando, vt audiuiti de Marsilio Ficino; & de San. Lutgardo legitur *libr. 2. vitæ eius, tomo 3. Surti, in Iunio*, & apud Dominicanos Zamoranos accidisse olim monacho cuidam. Is cum quodam Minorita hoc pactum inierat. moritur Minorita, & post dies aliquot apparet stipulatori mensa sternenti; (ait) se expiatorium circumgestare ignem. Et ad cruciatus sui indicium, manum mensæ lignæ crassæ impressit, eamque altè admodum combussit. notam hanc audiui ab oculatis (vt aiebant) testib. superesse manus mensæ iniustæ, & ad perpetuam rei memoriam paruulo clatro ferreo obtectam: & narrat in Chron. Dominicanorum Frat. Anton. Senensis, vt de re nihil sit dubitandum. Quando Deus redire permittit, maioris boni id causa permittit: vt plurimum Behemoth hanc agit personam. Pactio ipsa vix fieri potest, vt curiositatis peccato vacet. præstat salutem suam semper cum pauore & spe operari. Eadem B. Lutgardis cum iussisset cuidam moniali, vt si prior moreretur, eam viseret, addidit, vt primum diceret: *Benedicite, orationem Dominicam & Salutationem Angelicam, ne (inquit) diabolus suo more aliquod figmentum adducat.*] *dict. l. 2.* Si hoc illa sancta tam illuminata metuebat: quanto magis nos debemus metueret? Sequitur etiam tertio ex his, posse facilius discerni variorum & multiformium spectrorum illusiones, quas demones obijcere solent, de quibus nunc videamus.

QVÆSTIO XXVII.

De demonum apparitionibus, siue de spectris, quæ demones nobis obijciunt.

SECTIO I.

Vo præmittenda, varias esse illusionum causas, & varia demonum genera, Pater primum quia multa habentur pro spectris, quæ naturalia sunt, vel artificialia, item quæ sensuum vitio, aut imbecillitate vitiatæ phantasiæ talia videntur esse, cum non sint qualia videntur. de singulis, Petrum Leloyherium, *b* in plerisque secuti videamus. Naturalia sunt & deciperetamen aptissima, ignes illi fatui, de quibus egimus superius: item insulæ natitantes: quales vidi apud D. Audomari fanum in Morinis cõplures; quales etiam in Italia, & alibi celebrant veteres scriptores, *c* in lacu Vadimbis Cecubo; & Reatino: vt sunt etiam arbores & filuæ radicitus euulsæ, & classis speciem in mari præbentes, teste Plinio Seniore: *d* vt, ligna putrida nocte lucetia: vt animalculum Indicum, de genere Cicindelarum, sed maius, instar Scarabæi, quod et si toto corpore luceat, oculis tamen maximè, qui pro corpusculi modo ingentes, tantum fundunt lucis, vt ad eâ legere & scribere soleant. Coculium vocant, micat luce quaternarum stellarum, quarum si quis pinguedine manus & faciem inungat, ardens & formidabile spectrum apparet. *Siue Chieza pag. 2. Hist. Perua. cap. 30.* Item vapores varijs formis conformati, quales illi, quos Sylla vidit hircorum similitudine capitibus apud Epheum concurrere, *e* & similia, quæ apud Syrtim maiorem ex eadem causa Diodorus

b lib. 1. de spectris c. 6. 7. 8. & 9

c Arist. de adm. auditio. Tit. Liuius l. 9 Senec. l. 3. Nat. qu. & Plin. l. 16. lib. 8. epist. 10. & Senil. lib. 2. Nat. hist. c. 95. d. l. 16. Nat. hist. c. 1.

e Plutarc. in Sylla. lib. 3. Bibliothec.

Siculus scribit contingere, f. digna le-
 ctu. Talia quoque (si à visu, ad auditu
 lubet transire) sunt admiranda quæ-
 dam sonorum, vt Echus in locis diuer-
 sis, quæ & notauimus Commentar. in
 Senecæ tragædias, decipere nonnul-
 los testatur Cardanus l. 18. de subtilitat.
 item sonus statuæ Memnonis, de qua
 eodem opere egimus; & muri Mega-
 rensis, de quo in Atticis Pausanias; &
 cauerna Britannica, de qua Clemens
 Alexan, l. 6. Strom. fors, an D. Patricij
 antrum? item prælij ac victoriæ voces,
 apud tres Perficos montes, de quibus i-
 dem Clemens. Mirifici quoque interdum
 soni nati ex vterinis suffocatio-
 nibus, imperitis medicis imponunt.
 quando ait Corn. Gemma l. 1. Colmo-
 crit, c. 7.) à venenato spiritu inflata arte-
 ria, diductæque in amplitudinem, secun-
 dum longitudinem contrahuntur: vnde
 necesse sit aliquando mulierem strangulari:
 vnde & voces mirandas ex imis visceribus
 exaudiri, nunc velut ranarum coaxatus,
 nunc serpentum sibilos, nunc crocitus coruo-
 rum, gallorum cucurritus, latratus canum,
 &c. qua tamen pro viarum & erum-
 pentis spiritus proportione casus effin-
 git.]

Vt naturalia sic & artificialia quan-
 doque decipiunt, & pro spectris ha-
 bentur: vt erant ἀνθρώματα Dædali, de
 quibus Aristoteles libr. 1. de anima, &
 libr. 1. Politic. & alia Archimedis, Ar-
 chyta ac Boëtij, de quibus superius ac-
 ctum: & nostris temporibus oblata
 Carolo V. Aquila ænea, volans per æ-
 rem; & Parisijs, triremis argentea,
 quam remiges, eiusdem materiæ, &
 impellebant, & fistebant & retroage-
 bant. Vterant etiam Hydraulica vete-
 rum, & hodie in hortis Estensibus Ti-
 buri admiranda; de quibus Claudia-
 nus;

A
*Intonat erranti digito, * pedibus-
 que trabali
 Vete laborantes in carmina com-
 citat vndas.*

B
 Et de quibus iam exstant Heronis
 libri. Vt sunt artificiosa spectra, quo-
 rum modum docent Cardanus lib. de
 Varietat. rerum. & Baptist. Porta lib. de
 magia naturali, quanquam verè in his o-
 mnibus, rerum quibus vtuntur natura
 ad artificium adfert vim maximam:
 vt & in naturalibus illis prioribus, sæ-
 pe accedit artificiosa hominum appli-
 catio. Sed ad hanc classem magis pro-
 priè pertinent artificiosa voces quo-
 rundam; quibus cum sint præsentis
 voces simulat absentium, vel cum ore
 loquantur, ex ventre verba videntur
 proferre, sicque voces dæmonum
 vel Angelorum mentiuntur: Item qui
 per tubos noctu loquentes, Angelo-
 rum vel animarum voces simulat;
 quale quid de Bonifacio octauo circu-
 fertur apud Nauclerum, Masseum, &
 alios. Item qui simulat se animas ma-
 ritorum defunctorum, & sic suadent
 viduis, vt sibi nubant. noui, qui hoc
 Louanij factitarat: & de alio qui An-
 degaui, narrat Leloyerius cap. 7. Sic apud
 Boëtium Scotiæ Rex Kennethus,
 Pictos, à quibus erat victus, vicit. No-
 ctu ad Principes exercitus sui dormien-
 tes, immisit seruos indutos squammis
 lucentibus, & manu tenentes hastas
 ex ramis putridis noctu lucere solitis;
 qui illos ad pugnam fortiter ineundam
 hortarentur: se à Deo missos Victoriæ
 sponsores. Angelos illi credidere, &
 animosè Pictos aggressi ad internecio-
 nem cæciderunt. Sic nonnulli vsi can-
 delulis affixis, in cæmiterijs, non se-
 mel ignitorum spectrorum speciem
 præbuere. quare nonnulli suspicantur

Sic corre-
 rit Lelo-
 yer. Pro-
 Penitus-
 que.

ab Ho-

in Hym
Mercur.

ab Homero a testudini tributum no-
men armaturæ fallacis ἐπὶ λουτῆς ὄφρα
Sic etiam Abditerani iuvenes, cum
spectrorum schemate, conati sunt De-
moceritum terrere, vt narrat Lucianus
in *Philosopheude*. Sunt in recentiorum
libris, vt Bocatij Decamerone, & si-
milibus, exempla plurima, sed me ma-
gis capiunt antiqua in fabulis tale quid
comminiscitur Mostellariæ Plauti ser-
uulus, tale quid narrat Æschynes ora-
tor b, à Cimone Atheniensi factum,
qui se Scamandrum finxit, vt vitaret
Callirrhoen: tale quid narrat Iosephus
c factitatum à Mundo, vt deciperet
Paulinam, fingente se Anubim: tale
quid à Tyranno Sacerdote idolorum
excogitatum, qui mentiebatur Satur-
num, vt libere matronas nobiles mæ-
charetur, nos docet Ruffinus d. & me-
minit eiusdem facinoris D. Cyrillus
Alexand. *contra Iulianum lib. 7.*

Et Nectanabus Ægyptius Magus se
in Iouis Hammonis effigiem transfor-
mans, Olympiadem Philippi vxorem
decepit, & adulterino concubitu Ale-
xandrum Magnum genuit: vnde illi
orta opinio de Ioue parente: narrat Io-
sephus Gorionides lib. 2. *Histor. Iudar.*
ca. 6. & laudat auctores, Ægyptiorum
Sapientes, Titum Romanum, Strabo-
nem Cappadocem, & Nicolaum Da-
mascenum:

In his fictionibus, cum stuprum ac-
cedit, peccatum grauius est, quàm in
stupro simplici, & grauius punien-
dum: cum furci causa fit, puniendum
pena directariorum i. *secularij*. D. de
extraord. crimin. Si nihil aliud quam
metus incutitur, pro periculi magni-
tudine, res æstimanda: ex genere suo,
puto Mortale peccatum: & pena est
arbitraria, fustigationis puta: & si
mors secuta, exilij perpetui. *argu. l. 4.*
§. cum quidam. D. ad leg. Cornel. de sicar.

A *l. infiniti. §. cum eo D. de furt. & l. penult.*
§. vlt. & l. vlti. D. de extraord. crimin.
voluere post gloss. in l. si quis aliquid. D. de
pen. Licinius Ruff. in comparat. legum Moysi
& Iuriscons. & Leloyer. supra fol. 173. nec
puto idoneam excusationis causam esse
conf. 101. Oldradi, optimi alias consilia-
rij.

B Sensuum alterationem vitiumque,
falso visorum, vel alio sensu percepto-
rum spectrorum, causam non raram
esse, docet idem Leloyerius cap. 8. ex-
emplo ebriorum, de quibus optime D.
Ambros. e. *Hinc (ait) vana imagines ebrj,*
incerti visus, instabilis gressus: vmbrae tran-
siliunt saepe, sicut foueas, nunc at his cum facie
terra, subito erigi & inclinari videtur, &
quasi vertatur, timentes in faciem ruunt, &
olum manibus apprehendunt, aut concu-
rentibus montibus sibi videntur includi.

C *Murmur in auribus, tanquam mari fluctu-*
antur fragor & resonantia fluctu littora.
Canes si viderint, leones arbitrantur, &
fugunt. Alij risu soluuntur incondito, alij in-
cosolabili maxore deplorant, alij cernunt ir-
rationabiles pauores, vigilantes somniant,
dormientes litigant.] idem, terribilia
nempe visa apparere ebrjjs, Plinius
prior affirmarat. f. Deprauat, more suæ
sectæ, Lauatherus S. S. dum sic vult in-
telligendum illud Salomonis g, ebrie-
ratem dissuadentis: Oculi tui videbunt
extraneas, & cor tuum loquetur peruersa.

D *Extraneas, ait ille, visiones & apparitio-*
nes admirandas, qua in re ductorem
habuit Pagninum: qui cum Paraphra-
ste Chald. videtur sic accepisse מַרְרָה
Zaroth, quasi vim neutri haberet, & si-
gnificaret extranea h. res extraneas:

E quod, licet non displicuerit Iansenio,
probum tamen non est. Fœminino e-
nim sensu accipiendum. & quidem nõ
de rebus, sed de mulieribus. Sensus e-
nim, quem D. Hieronym. & Beda se-

D

eli. de He
la & ieru.
.16.

fl. 14. c. 22

g Prou. 13.
v. 33.

cuti, vinum concupiscendi alienas esse
causam. ideo septuaginta, vt ambi-
guitatem hanc tollerent, singulari nu-
mero vertere ἀλλοτρίαν, alienam, seu
extraneam: quam vocem nec S. S. nec
Patres simpliciter positam, de alia re,
quam de muliere seu scorto accipiunt,
vt eodem capit. paulo ante: puteus pro
fundus aliena, vt ibi explicant Galo-
nius, Bæda, Hieronym. & alij. Oculo-
rum effusio facit videri volitantes an-
te oculos quasi muscas vel saltitantes
formicas, vt non sine studiorum in-
commodo, à multis iam annis expe-
rior. Abenzoar libro primo. capite primo.
tract. 8. meminit morbi dicti halaboh,
quo qui affecti, singula putant se vi-
dere gemina. Arcuatis cuncta apparent
lutea. Refert Aristoteles de quodam
qui suamet imaginem siue simula-
chrum, in aere sibi, quasi in speculo,
propter oculorum vitium, semper ob-
uersari existimabat. idem testatur, eum
qui diu in solem oculos intenderit, &
oculos alio celeriter auerterit, primo
ei cuncta iri visa gilua, mox rubea, &
tandem nigra, donec alteratio illa vi-
sus recedat. Auditus etiam læsus deci-
pere consuevit, vt fit in ijs, qui mor-
bum imaginofum (sic vocant) patiun-
tur. cuius ægritudinis viri docti duas
statuunt species, vnã notioem, cui
nomen φαντασμα, quando phantasmata
objiciuntur animo, visili imagine: de
qua specie Cornelius Celsus, & Cælius
Aurelianus consulendi, & pertinet ea
ad phantasia vitium. altera species est
ἁποκαταστασις, qui visui tollit fom-
num, auribus indit vitium, quo sibi au-
dire tinnitus & sonitus videntur. de
hoc Varr o, in Prometheus Satyra,

*Leuissonna mens sonorinas imagines
Adfatur, non vmbantur somno pu-
pulla.*

A Gustus quoque vitiatu ægros mi-
re decipit, vt & odoratus, Polypo, Gra-
uedine, seu κόρυζα, & miro illo catar-
rho, qui regnabat in Castella. 1581. &
multos absumebat, læsus. Verum cre-
brior & maior deceptio manat à phan-
tasia corruptela, quæ aliquando con-
iuncta est cum Phrenitide, (sic voca-
tur ea quæ cum febris vehementi est,)
aliquando cum Mania (hæc febris ex-
pers est, & diuturnior,) aliquando le-
uicula tantum est febris, nec ad Phreni-
tim sufficiens a. Theophilus medicus
cetera prudens, opinabatur cum fe-
briret, prope lectulum tibicines & cor-
nicines assilire, & continue auribus e-
ius cantum insonare: idque, iam sanus,
accidisse sibi pertinaciter contende-
bat. b Sed huic ista tædio erant: alteri
cuidam voluptati. Sic enim Horatius,
Epist. ad Florum.

*--- Fuit hand ignobilis Argis,
Qui se credebat miros audire tra-
gedos
In vacuo letus sessor, plausorque
theatro:*

*Cetera qui vitæ seruaret munia
recto*

D *More bonus sane vicinus, ama-
bilis hospes,
Comis in uxorem, poscet qui igno-
scere seruis,*

*Et signo laeso non insanire lage-
ne,*

E *Possit qui rupem & puteum vita-
re patentem.*

*Hic ubi cognatorum opibus, cu-
risq; relictus,*

*Expulit helleboro morbum, bi-
lemq; meraco,*

a vide
l. 3. ca. 1

b Galen
l. de diffi
Symp. c.

*Et redit ad sese, Pol me occidistis,
amici,
Non seruastis, ait, cui sic extorta
voluptas,
Et demptus per vim mentis gra-
tissimus error.*

Abydi simile quid contigisse narrat Aristoteles in lib. de admirand. audition. Hanc in v&saniam fall&e opinionis voluptatem, de quodam Thrasylo, putante na ues omnes, qu& ad Pyreum appellarent, suas esse: fuisse testatur Ælianus libro quarto variar. hist. Sed ad spectra redeamus imagin&ria. Haud scio an quid rarius eo acciderit, quod à Tim&o Locro commemoratum. Agrigenti domus fuit, cui cognomen Ἰπρίων, ab euentu tali. Adolescentes aliquod [Taurominitani] illuc conuenientes conuiuium hilarius agitant. Mox uti affolet, cum incaluisse vehementius, ita decussi mente sunt, & ita externati, ut in triverni se opinarentur constitutos, marique altius vndabundo hyemem ingruere atrocem. Proinde, velut naufragum veriti, tanquam egestu, que inuis forent, nauigium facturi leuius, vasa omnia, & quicquid mero feruidu occurrebat, in viam, seu in mare, festinantius iactare adorti sunt, accurrentibus hinc inde qui proiecta deriperent. In sequenti die ubi adfuerit magistratus factum arguentes, cum illi necdum satiu edormissent: respondere, se metu mortu praoptasse, qua in nauis forent disperdere. qu& fluctibus deuorari. Admirantibus mentis stuporem vniuersis, qui inter eos videbatur nauigr&diior: Ego, o vtri Tritones, praeformidine infra thalamos me conyiciens in imo iacui, Cumque amplius delirare animaduertentur. amittuntur ab ignoscete magistratu, commoniti modo grauius, cauerent in reliquum inuitationem eiusmodi brutalem. At illi, velut gratiam facientes: Si, inquit, seruati ex tam

A procellosis vndis portum fuerimus assecuti, inter marinos Deos vobis (o Tritones) vt seruatoribus in patria statuas surrigemus. [Sic Cælius Rhodig. sed ex Athen&o c.

Hydrophobi aquam fugiunt, eo quod putant se in illa videre canem à quo admorsu fuere d.

B Solet autem Diabolus hisce naturalibus morbis sæpe se adiungere, & hominum procliuitate abuti; Serpit hoc malum Diaboli (ait D. August. e) per omnes aditus sensuales, dat se figuris, accommodat se coloribus, adheret sonis, odoribus se subiicit, infundit se saporibus & quibusdam uebulis implet omnes meatus intelligentia. aliquando crudeliter torquens dolore ac metu, aliquando iocose distrahens, vel subfannans ludicris.]

SECTION II.

Vnt enim d&monum, vt varia operationes atque libidines, sic & varia genera, quod secundo loco nobis erat notatum. Omnes quidem immundi & mali, hominibusque sunt infesti, vt post Chrysippum, & Plutarchum, & Philonem, recte contra Iamblichum Porphyrius & eo melius Minutius in Octauio. eos tamen à loco Marcus apud Pseillum g diuidit in sex genera, vt eo prior fecerat Orpheus, scribens ad Mus&um:

δαμόνας οὐρανίους, καὶ ἡερίους, καὶ κύκλω-
δρούς,
καὶ χθονίους, καὶ ὑποχθονίους

E D&mones cœlestes, aëreos, aqueos, terrestres, & subterraneos seu Sumanos.

e Athen&us l. 2. ca. 1.
& D&lius l. 17. A. l. 1.
d Paul. Ægyneta l. 5. c. 3. & Antholog. E pigram. Gr&ec. li. 7. e l. 18. qq.

f lib. de abstinea. animal. g de d&mon. Natura.

Apud Eusebium lib. 4. de demon-
stratione ipse Apollo sic canit,
Πῆ μὲν ἐπιχθονίοις, πῆ δὲ οὐρανίοις, πο-
τὶ δὲ ἀέθρις
Αὐτοῖσιν βασιλεύσι καὶ κέρου ὑγροπό-
ροιο.
Ἡδὲ θαλασσοίοις καὶ ὑποχθονίοισιν ἀπα-
σι.
Πάντα γὰρ ἐνδέχεται φύσεως μετέμασι
ἢ δὲ.

b in Phc
cro.

Partim terrestribus, partim caelestibus,
interdum & aetheris ipsius regionibus, & aeri
humida permeantis, & marinis, & subter-
raneis omnibus. Omnia enim capiuntur na-
tura plenitudine horum.] caelestes au-
tem vocat aethereos, siue igneos, ut ap-
pellat Marcus. Aereos etiam Platon
agnouit, Magices inuentionem illis
tribuens. Terrestres Chaldaei cum Zo-
roastre (ut Psellus exponit) vocant Fe-
ras, seu canes terrestres, in Zoroastris e-
nim Magicis scriptum legimus Σὸν γὰρ
ἀγγεῖον θῆρες χθονὸς ἀκίησθη. Tuum enim
vas bestia terra incolent. ad qua Psellus,
bestiae terrae sunt οἱ περὶ γῆν καλιὸδθ-
ρωοὶ Δαίμονες, qui circa terram oberrant.
cuius interpretationem magis probo,
quam Plethonis δόλαι καὶ κνώδαλα ver-
mes & omni generis reptilia vtiliora. I-
dem Magus postea subdit, Ἐκ δὲ ἄρα
κόλπων γαίης θρώσκησ' ὑποπὶ ἀληθῆς Σῆ-
μα ἑροτῶ ἀνδρὶ χθόνιοι κύνες δεκνωλῆς,
Certe ex terra sinibus prodeunt canes ter-
restres, numquam signum verum homini
mortali demonstrantes. quos Plethon
vult apparere solitos caninam vel aliam
sacram speciem iis, qui sacris initiantur.
Quod licet Zoroaster acceperit de sa-
cris magicis, verum tamen est etiam,
solere his spectris versari etiam illos,
qui prauitate vitae derelictam religioso
cuipiam ordini se addicunt: quod ip-
sum Leloyheriusi confirmat testimo-
nio Hebraeorum in opere, quod inscri-

lib. 2. d
p. c. c.

A bunt Holam Abba: Idem Athanasius
de D. Antonio in eius vita, & similia
ferè narrans de S. Simeone Treuren-
si Eueruvinus Abbas apud Surium 1.
Iunii, & alia leguntur in vita S. Nor-
berti, de demone vexante initia sancte
plantationis Præmonstratensium (Su-
rius Iunii 6. vita illius cap. 19. 26. &
27.) Ego possum confirmare, eo quod
verè accidit, initio ferè nostrae soci-
etatis, instituto collegio à P. nostro Ig-
natio Laureti: & ei præfecto Rectore,
P. Oliuero Manareo, qui etiam nunc
supereft, & à quo, ut rem verissimam
accepi, quod subdam: Anno 155.
maligni spiritus modo vnum, modo
alium locum magno strepitu infesta-
tes, plerisque, in quibus nonnulli reli-
giosi instituti tyrones erant, mirum,
quantum molestiae, & inquietis adfer-
rent: Etiam claro die apparebant variis
figuris. Vni daemon in forma Aethio-
pis apparuit: & multis illecebris atque
persuasionibus verborum conatus fuit
à religioso instituto illud auertere: quod
cum irritò labore se facere videret,
abiit inhalato diro admodum & viru-
lento fetore, qui toto illo die perdu-
rauit. Alteri se conspicuum præbens
effigie D. Pauli, adhortabatur ad sacræ
Epistolarum suarum lectionem atque
studium, ut hoc specioso colore eum
ab humaniorum litterarum cura ab-
duceret, sicque per inobedienciam è re-
ligione expelleret: quod & perfecit.
Ipsi Oliuero in atri & ingentis moloi-
si specie obuius, in eumque insiliens,
ad terram fere adflixit. Orantibus: ut
cogitationem diuerteret, aut abrum-
peret: instar catti obmurmurantis sese
adiunxit non semel, scabellumque, cui
innitebantur, quatibat, pulsabatque:
Nec lectis quies, nec mensa refe-
ctio, sine infestatione, concedebatur
Crebro varii catelli à quiescentibus le-

etulum

Atulum ascendere, & tegmina tubire sentiebantur: quæ res multos formidine plenos, & somno priuabat, & stratis expellebat. Prandens quidam, inuifi hostis pugno in latere tam acriter percussus fuit, vt confestim expalluerit, & ferè retrorsum à scamno deiectus ceciderit. Subditorum molestia bono Rectori permolesta erat, tentauit Ecclesiastica remedia, quæ opportuna occurrerant; missarum, precum, exorcismorum, lustralis aquæ, sanctarum reliquiarum, & id genus alia. His tamen Deus malum plane tolli noluit.

Quare ad communem patrem, B. Ignatium Oliuerius recurrit, preces eius & opem in hac molestia petit. Ignatius, qua erat animi demissione, ad patientiam cohortatur per litteras, & ad ea remedia, quibus Ecclesia in similibus vti consuevit. Hæc, inquam, Oliuerius per litteras, omnia iam à nobis curata, tentataque: sed durat malum, & gliscit. Quibus acceptis litteris respondit P. Ignatius; *confidite in Domino, & in bonitate eius, ipse vos liberabit: & ego seruo pro vobis orabo.* Acceptas litteras Rector in corona Patrum fratrumque legit, qui tum fortè congregati: & mirum dictu, è vestigio illa spectrorum & phantasmatum infestatio, adeò conqueuit; vt nihil huiusmodi Laureti postea fuerit auditu, nihil vitum. Nimirum scriptis litteris posterioribus optimus Pater, pro filijs orare cœpit; & interea, dum Roma Lauretum litteræ perferuntur, exorauit. Hos ergo Zoroaster vocat *canes terrestres.* *canes* vel propter formam assumptam, vt Plerho; vel vt Pfellus, quia animarum carnifices sunt; *Terrestres vero*, vt ait idem, quia ex cœlo deciderunt, & circa terram volitantur. *ὅς κινῶν ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ κατὰ τὴν γῆν.* *χθονίους*

A) *δι, ἐξ οὐρανοῦ πτωχότατος, & χαλινῶν ἀδύνατος* *πὶ τὴν γῆν.* Sic ille in Chaldaicis oraculis.

B) Verum quia quod Pfellus siue Marcus breuiter, id de dæmonum generibus ab eorum habitatione deductis Trithemius multo cupiosius scripsit. eius verba ex libro *Questionum ad Maximil. Cæsarem. quest. 5.* non pigebit ascribere multis additis, quæ ad explicationem disquisitionemque Magicam, pertinere iudicabo. *Sicuti dæmones (inquit) in potestate acumineque subtilitatis ab inuicem differunt: ita maleficarum quoque potestas non est in omnibus vna, sed in singulis, prout dæmonibus concurrunt natura subtilioribus vel grossioribus diuersa. Multa enim sunt genera dæmonum, & certis inter se gradibus distant, ratione locorum, in quæ cadentes à principio sunt detrusi.*

C) Primum quidem genus dæmonum appellatur igneum; quod circa superiorem peruagatur aerem, nec vnquam ante iudicij diem ad inferiora demergitur: sed continuo sub regionibus permanentes sublunaribus, nullum habent cum hominibus in terra commercium. Quod vero sub luna permaneant, Sanctus quoque testatur Augustinus in opere, de *Agone Christiano* sic dicens, *Dæmones non habitant in cœlo, vbi Sol & stellæ sunt, sed omnes sub regione lunari versantur.* Hinc motus opinor Apuleius dixit, animalia esse ignita, propterea quod Aristoteles confirmauit, in fornacibus ardentibus quedam animalia paruula sæpius visa volitare pennulis apta, quæ totum aërem suum diuersantur in igne, quoniam cum igne oriuntur, & cum eodem igne exstinguuntur, & ad suum vnde venerant locum evanescentes redeunt. ¶ Diui Augustini locus est capite tertio, negat tantum D. Augustinus dæmones habitare in cœlo, vnde exciderunt, &

in firmamento: de ignis sphaera nihil addit, ideo ad primum hoc genus probandum non pertinent eius verba. Quod attinet ad Apuleiū ille fallebatur, quia dæmonibus ignita corpora vere tribuebat. Aristoteli denique illa animalia non sunt dæmones, sed insecta quædam volatilia ephimera, in fornacibus Cyprijs reperiri solita. Si dæmones ista putauit Apuleius, quomodo censuisset illa cum igne extingui; aut cum igne oriri; qui dæmones immortales esse, & morti non obnoxios ex sectæ suæ decretis arbitrabatur: fortè hoc volebat incenso igne incipere illic in flammis dæmones tali forma cerni, & extincta flamma apparere desinere? Sed pergit: *Nulla sunt eis cum maleficis consortia, quoniam cum demorentur in igne, propter subtilitatem suam non possunt corpus grossum siue aereum induere.* Vana ratio. Si nulla est sphaera ignis, vt multi arbitrantur: totum hoc corruiat figmentum. si qua est talis sphaera, nondum hinc sequitur dæmones tales non habere commercia cum maleficis, quia dæmones omnis corporis proprij sunt expertes, vt pote substantiæ merè spirituales; quæ nec terræ, nec igneæ, nec aereæ corporeæ grossitici consimiles sunt. & possunt ignei isti, non minus quàm aerei, corpus alienum inuadere & assumere. Quare vel illi quoque cum maleficis ineunt commercia, vel huius rei alia quærenda est ratio, quam nondum inuenire potui. Et quid necesse hos in igneum illum carcerem extra infernum, qui in terræ centro, includere: quasi pœnam suam, vbicunq; sunt, non circumgestent.

Hoc ergo dæmonum genus ego crediderim fictitium, & ab Orpheo caeleste vocatum, quia putabat in cœlis degere; alij fortè igneum vocant, eo quod

A in aëris regione superiore manerit.

Secundum genus aereum dicitur, quod in aere errans nobis propinquo commoratur. Hi quidem possunt ad inferiora descendere, & assumptis de crassiore aere corporibus, quandoque hominibus apparere. Aera permittentē Deosæpius turbant, tonitrua & tempestates concitant, & omnes simul in perniciem humani generis conspirant. More hominum affectionibus mouentur passionum, superbia maxime & inuidia, tangunturque perturbationibus continuis, & nec solido vestiuntur corpore, nec vno consistunt loco, nec vnam omnes formam habent: sed plurimas, easque sæpius mutant, secundum varietatem affectionum, quibus vel occurrunt maleficarum carminibus euocati, vel impulsu perturbatione ad nocendum.]

Notandum hic quoque error & fugiendus, dæmonibus vlla omnino esse propria vel adnata corpora, aut vlla visibili forma oculis humanis corporeis præditos esse: conspici tantum possunt in forma corporis extrinsecus formati, vel cadaueris assumpti. Pergit.

D *Habent enim violentum omnino & furiosam morem turbationibus plenum, vnde vehementer malefacti & perturbati repentinis plurimum machinantur insidias, & dum suas agunt incurfiones partim latere volunt, partim inferunt violentiam. Malefica horum dæmonum operatione suffulta, tanto sunt ad maleficandum potentiores, quanto superiores ex eorum ordine concurrentem fuerint assecuta.] Hæc omnia verè crediderim. In vita D. Antonij D. Athanasij aere plenum esse dixit dæmonibus: quod Mercurius ante dixerat Termaximus: nullam videlicet mundi partem dæmonum præsentia destitutam.] Hoc de sub lunari mundo intelligendum, alioquin*

falsum

falsum esse docet D. Augustin. d. c. 3. de agone Christiano : & sic accipe , quod subdit: S. quoque Præsul Ambrosius dixit: Plenus est mundus sanctarum virtutum, quia est plenus nequitarum. Caue à sequentibus, nam more suo falsa veris miscet.

Vnde Platonici demones, in aere volantes, in modum densissima niuis ignite, cupientibus tradidere visibiles : si aliquamdiu versus cælum Sole splendente irruerentur oculis continuauerint obituros. Sed nescio an in aere causetur obiectum ex consistentiâ reali: vel certe oculorum morus interclusus representet imagines falsas : non sine detrimento sensus tamen leui, premissorum accipi experimentum.] Verè experimentum fallax, nequam , & grauiore dignum detrimento. cuius mater curiositas, pater ignorantia, illulio sensus fuit, vt videre videris tibi, quod in rerum natura visile non existit. vel pueri aduertant , solarem splendorem sic oculos præstrinxisse,

Tertium genus demonum terrestrium dicimus , quos prolapsos de cælo in terram, pro suis demeritis minime dubitamus. Catholici neque de aëris, eo delaplos , de cælo pro suis demeritis, fas sibi ducunt dubitare. De his sanctissimus p. esul & martyr Christi Theophorus quondam Ignatius. in episto. quadam ira scripsit ad Ephesios: nihil melius est, quam pacem habere, in qua omne telum euacuat aerorum simul & terrestrium spirituum.] Vides Beatum Ignatium , igneos illos non agnoscere; & aquaticos (vt arbitror) sub terrestribus comprehendere. De his terrestribus nonnulla iam diximus: addit quædam fultus post illustranda Tritheimius; Ex his autem demonibus alij versantur in fluis atque nemoribus : qui venatoribus ponunt insidias : alij vero putrida degunt

A in campis , qui nocte aberrare faciunt itinerrantes, nonnulli demorantur in locis abditis atque cauernis : reliqui cateris minus furiosi ac perturbati, demorari cum hominibus in obscuro delectantur] Huc pertinent omnes illæ species , quas paulò post per numeros, quatuordecim. ex variis scriptoribus adducam, vt Faunus, qui & Fatius & Fatnellus dictus, & Satyri, qui etiam Foni , & Onolcelides de quibus Sozomenus libro octauo capite sexto, vbi meminit Gerontij Diaconi idcirco castigati à Diuo Ambrosio & exauctorati à Nectario; quod affirmaret noctu à se Onuscelidem capite raso apprehensum, & in pistrinum deiectum. Sancti enim viri censuerunt non temere, hoc illi cum demone Onuscelide commercium fuisse: non vero, crudelitatem asserentis Onuscelides, damnarunt. Sic enim factum illud Nectarii & Ambrosij accipiendum. De talib. finxit Stellatus, eos sibi in itinere Luna lucente comites adhæsisse Sarracilum, Sathiel, & Ianam ; sed poetice, hoc est, mendaciter inducit illos dicentes, domicilium sibi esse in Lunæ globo. talis etiam, qui apud Alexan. in Genial. diebus narratur Thomæ monacho visus. Tales etiam Lamia, quam à nocte Hebræi Liliti vocant. Tales Ceres, Diana cum sodalibus, Nappææ, Driades, Hamadriades, Trophonius & similes Pseudothei. Tales Fatuæ, Furia, & earum (vt fingunt) mater Furina, & manium mater Manna, Mantua, Mania, & Mannuana, & his similes crediti masculi sexus, Aquili, Sumanes, & Triptes, de quibus Martian. Capella lib. 2. Isidor. in Gloss. Arnobius contra Gentes, nos quoque paulò post nonnulla, cum de incolis Spelæorum. Addit; Non vno ducuntur affectu, sed vario. quoniam alij sunt alij

minus deprauati, quamquam omnes sint malis perturbationibus pleni. Ex his quidam gaudent solum illusionibus territare homines, alij predictionibus futurorum in admirationem sui trahere cupiunt audientes, nonnulli vero ad hoc summo conatu laborant, ut homines irrationabili furore turbatos, aut melancholia furentes terreant, ledant, vel occidant, quod experientia sapius factum agnouimus. Hinc S. Ioannes Chrysostomus in lib. 3. de prouidentia ad Stagirium monachum, omni actione Diabolica potentior est ad nocendum mæroris magnitudo. quia demon quoscunque superat, per mærorem superat: cum si auferas, nihil a demone ladi quisquam poterit.]

Præclare hæc omnia, & prudenter non æque, quod sequitur statim; Hoc autem demonum genus raro est maleficis familiare, propter inconstantiam affectionum & leuitatem: qua territare multos gaudent potius, quam vnus muliercula subesse imperio.]

Leuicula prorsus ratio, & ex falso præsupposita, quod subesse queant, aut subfint: nec illud verum, & vni subesse, & multos territare nihilominus non posse. Commorantur tamen interdum, & pollicentur vasamis, in vitro, aut crystallo, siue speculo: & carminibus concitati responsa dant mulierculis, & si quis venturus in via eis maledixisset, pronunciant.] vtique post factum, nec morantur in his rebus demones, sed dumtaxat aliquas functiones illic exercent. Et hoc (ait) maleficarum genus multum differt a reliquis, quia quod illa maleficio reddunt infirmum, ista curare pollicentur, verum quia maleficium vt plurimum resellunt maleficio, earum accessus ab Ecclesia omnibus interdicitur Christianis.] Hoc verissimum: & hinc appa-

A ret diuifum esse regnum Satanae: & habes causam Vat'niani odij, quod intercedit inter Ariolos seu Veratores, & magos venenarios seu Striges. Hos illi conantur detegere & prodere, huiusmodi illorum vitæ clam insidiantur.

B Quartum genus demonum denominatur aquaticum: quoniam se humoribus immergens circa fluuios & lacus inhabitat, tra plenum, turbatum, inquietum, & fraudulentum, quod in mari tempestates conuertat, nauigique demergens in profundum, multis vitam aufert in aquis. Et isti demones, quoties assumunt corpus visibile, in sexu frequentius apparent fœmineo: in masculinorarius videntur, propterea quod in locis versantur humidis, & molliorem vitam ductum sequuntur, nec virile si hema facile ceterorum consuetudine possunt assumere.]

C Falsa ratio ex falso fundamento naturæ illorum corporeæ. Cur enim ex aqua ceteris elementis mixta, si spiritus sunt, vt sunt, minus ex aere virile, quam fœmineum schema componant? cur nequeant æque facile cadauer assumere masculinum, quam muliebres? Vnde Naiades, Nereidesque Nymphas aquarum, non masculino, sed fœmineo dudum sexu nominauit antiquitas.] Verum eadem antiquitas, Neptunum, Ne-reum, Protheum, Phorcum, Glaucum, Palæmonem, Tritones, Acheloum, Alpheum, Eridanum, Tibrim, &c. masculino sexu nominauit. Nec ad rem, quod addit, A nostris autem aquatica mulieres, id est, Wasserfrauen, communi vocabulo dicuntur. Sed

E Teutones Belge masculino nomine Neckers compellant: & Cantipraten-sis Neptunos, de quodam addita narratiuncula lib. 2. de apibus ca. 57. p. II. Demones aquatici fuere, qui pastoribus Peloponnesijs prope Paludem, eodem

quo

quo Syracusæ à Saracenis captæ die, id nunciatur, *Fazellus deca 2. rer. Sicul. lib. 6.* Huiusmodi etiam dæmonum ministerio, qui peierabat inum lac Paliscorum (qui hodie Naphta dicitur) demergebatur, vt Aristoteles, Diodorus, & Macrobius referunt: & prope Dianæ ad Yhomisium oppidum, fons est in Camarinam influens, cuius si quis olim aqua manib. non castis, vinum diluisset, nulla mixtio conseqeatur. In Alelino agro, Caroniæ hodie dicto, fons aliquando fuit, natura tranquillus, verum insonantibus tibijs exultabundus ad Harmoniæ modos eleuabatur, & vltra margines intumescebat, teste *Fazello deca. 1. l. 1. c. 5.* quæ vel fabulosa fuere vel non sine cooperatione dæmonum contingere. indicio est, quod desiere. Redeunt verba Tritthemij.

Qui vero habitant in locis sicciorebus & subaridis, quoribus hominibus corporaliter apparent visibiles, in viros se transformant.] ne hoc quidem admittendum in credulitate, docet strigum etiam cum succubis talibus commercium, & nomina Napæarum, Driadum, & Lamiarum deferticolarum.

Diuersarum quoque species assumunt bestiarum, prout diuersis tanguntur affectionibus. Sancti autem Angeli, quoniam affectione nunquam variantur, vniformiter semper apparent in forma virili. Nusquam enim legimus scriptum, quod bonus spiritus, in forma sit visus muliebri, aut bestia cuiusunque sed semper in specie virili.] Non satis securum hoc vltimum de Angelicis apparitionibus iam ostensum, *supra hoc eodem libro, q. 26. sect. 3. lit. 1. circa fin.* ratio etiam illa de immutabilitate affectionum parum habet soliditatis. Sicut enim Angelus immutabilis est ad malum, sic Diabolus ad bonum; & sicut diabolus circa malum modo in hoc, modo in illud

A propendet, sic etiam Angelus circa bonum; quare sicut dæmon, vt vni affectioni ad malum certum satisfaciat aliam, vt alteri aliam assumit, quid veter Angelum: vt diuersos fines bonos attingat, etiã diuersas formas se nõ indignas assumere? denique videndum, ne quod hic ait non nihil repugnet, cū arbitrij angelici libertate.

At sepe visi sunt dæmones circa fluuios & fontes, in specie mulierum aliquando chorisantes, aliquando capillos more foeminarum explicantes: nonnunquam vero cum hominibus loquentes, & varias ludificationes exercentes. Et hoc genus non consuevit cum maleficis habere commercium.] consuesse tamen cum hominib. succubarum more indicant veterum fabulæ, sed nõnullo euentu comprobata, de Morgana, Melusina, Alcina, & similibus quas Fatas, seu Feas vocant; de quibus alias plura, hoc c. v. 14.

B *Quantum genus subterraneum dicitur, quod in speluncis & cauernis montiumque remotis concantibus demoratur. Et isti dæmones affectione sunt pessimi, eosque inuadunt maxime, qui puteos & metallata fodiunt, & qui thesauros in terra latentes quarunt, in perniciem humani generis paratissimi. Hiatus efficiunt terra, ventosque flammiuomos suscitant, & fundamenta adificiorum concutunt.*] hoc genus Apollo apud Euseb. lib. 4. de demonstratione vocat *ὄραχθόβους* & *ὄραχθόβους* subterraneos & inferos. An ergo ex hoc genere Iobi vexator Satan? opinor & illi, qui Salmantica & Toleti in spelunca maleficas & curiosas artes ad huc aorum nostrorum memoria docebant. Noctibus (subdit) aliquando de montibus turmatim egressi mirandas stupendasque in campis ducunt choreas, & quasi vnus ducis metuentes imperium, subito euanescent ad signum, & ad sua diuerticula reuertuntur. Interdũ nolarum inter

cos audire sonitu, & se nonnunquam spiritus hominum vita defunctorum mentiuntur.] De choreis & sonitu vario memorabile exemplum narrat de Atlante monte Plinius lib. 5. natur. hist. c. 1. & Solinus Polihist. cap. 37. qui hos dæmones vocant *Aegyptænes*: choream describit Saxo Grammaticus & omnigenum demonum dat nomina li. 1. Dan. hist.

Trux Lemurum chorus aduehitur,
præcepit per aur as (sonos.

Cursitat, & vastos edit ad astra

Accedunt Fauni Satyris, Panumque
Caterua

Manibus admixta militat ore fero.
Siluanis coeunt Aquili, Laruæque nocentes

Cum Lamij callem participare student.

Saltu librantur Furæ, glomerantur istem

Laruæ, quas Simis Fantua iuncta premit.

Turmarum militarium multa subduntur postmodum exempla, cum de Hellequini familia disseretur, cuius etiam meminit Thom. Cantipratens. d. l. 2. c. 49, p. 4. & fortassis eo referendum atque sic emendandum, quod Pet. Blesensis de curialibus seu aulicis serâ nocte sæpè vagantibus *epistol. 14.* vsurpat *milites Herkelini* vel *Herleurini*, nam codices omnes diuersam obijciunt lectionem, nec vlla satis emendata videtur, vt diligenter notatum à P. Ioanne Busæo in *Notis ad eum locum*: cuius tamen coniecturam non tam improbo, quam quid in mentè mihi venerit propono. Huc referenda etiam Frisæ spectra nocturna, de quib. Cornelius Képenensis li. 3. de situ Frisæ c. 31. cuius verba dabo li. 6. Fortassis etiam ex hoc genere exercitus illi in Hispania visi Sanctio cuidam, vt illius ætatis scriptor Petrus Cluniacensis tradidit, cuius verba,

A | etsi hoc loco commode infererentur, relinquam tamen vbi olim exhibui lib. 3. par. 1. q. 7. Sect. 1. versic. vndecimum est. Nihil magis querunt (verba sunt Tritthemij) quam metum hominum & admirationem, vnde habemus compertum, quod simpliciore hominum quosdam, nonnunquam in sua latibula montium duxerunt, stupenda mirantibus ostendentes spectacula, & quasi beatorum ibi sint mansiones, amicos viuorum se mentiuntur.]

B | Ex huiusmodi ludibrijs natæ sunt fabulæ de monte Veneris, cuius mentio apud Plum II. in epist. & speluncæ Sybillæ, quam in Ancona describit Antonius de la Sale: & montis Albarti fceminarum, apud Kempensem, & in Brabantia den Aluimem Berch, & in Italia de Specu Nurfino, & Sibylla illic degente, cuius meminit D. Pius II. *epist. 46.* & mira sunt, quæ Crespetus exactis iudiciarijs retulit, vnde apparet stupenda excæcatio magorum. Refert l. de odio *Satana disc. 6.* quemdam Dominicum Mirabellium natione Arpinatè cum Nouerca sua Margaretha Garnier & alijs complicibus. Mantæ in Francia captos, & Lutetiam adductos, vna cum libris Magicis, quos deferebat Sibyllis Magiæ præfidibus consecrandos.

C | Dominicum huc in iudicio cõfessum, quod quidam eius socius nomine Scotus, qui diu in Francia vixisset, famosus Necromanticus, & qui coram varijs Principibus artis suæ mira experimèta patrarat, & ex ijs nõ paucos discipulos habuerat, quos nihil rei bonæ docuisset, hunc inquam Scotum accessisse & conuenisse Sibyllâ illam nobilem, quâ in specu Nurfino Itali ferunt habitare: retulisse hanc exiguæ esse staturæ, in sella humili sedere, capillitio soluto & in terram dependente, à qua acceperit librum consecratum, & digito adherenti annulo dæmonem inclusum, cu-

D |

E |

ius libri & dæmonis opera posset trāferri ad quemcumque vellet locū, dūmodo ventus ei ad eum locum profecturo aduersus non flaret. (*Ride lector, ventus dæmone fortior est? & qua sequuntur ride mendacia magica.*) Dixit præterea custodes à summo Pontifice locatos, qui summa cura specum custodiunt, ne quis eo possit se conferre, adire, & consulere Sibyllam: nec vllōs ad eam peruenire posse exceptis Magiæ mystis, qui se norint inuisibiles præstare. idque, quia quando quis cum ea loquitur, siue sit Magus, siue non sit, per omnia circūquaque vicina loca horrendæ tēpestates & fulgura excitantur. quod insinuare voluerit Stellatus l. 2. his vers.

Hos ventos vel Dij aerei, vel sidera mittunt.

*Sape etenim cum thesauros tellure la-
Vult auferre magus, vel consecrare libel-
lum,*

*Vel magico ritu quemquam sibi subdere di-
uum,*

*Audiu exortum ventum, subitamq; pro-
cellam.*

Addit Crespetus has Sibyllas libeter custodire greges ouium. & inter armētaversari: ideo pastores citius ad earum cognitionem, venire, quam alios, non hæc causa est; sed quia opiliones & armentarij solent simplices; & hebetiores esse, & ocio abundant: quare dæmonum istorum insidijs magis expositi. Sequitur apud Tritthemium:

Ex his quoque dæmonibus quidam incubones sunt thesaurorum, quos auaritia mortalium in terra abscondit: & ne rursus in vsus perueniant hominum, eos subducunt, furantur, & custodiunt: & quandoq; de loco in locum transportant. Tales fuere canis ille horridus, & illa femianguineo corpore mulier, de quibus egi su. libro 2. q. 12. vers. 10. lit. G. & inf. q. 28. in fine.

A *Et hoc genus dæmonum cum maleficiis mulieribus nullum consuevit habere commercium.] huius rei fides sit penes dicentē. Adde: his incubonibus thesauricis aiunt præfectum Mammon, quem veteres Platō dixere. hunc incantatores fere semper irritō conatu coniurant, & plerumque cum vitæ vtriusq; nunquā non cum melioris vitæ amissione.*

B *Sextum genus dæmonum appellatur Lucifugum: propterea quod lucem maxima horrent, & detestantur: quia nec diebus vnquam apparent, nec alio modo corpus, quam de nocte possunt assumere. Hoc est negotium, quod in tenebris perambulat: genus dæmonum imperscrutabile, ac penitus tenebrosū, passionibus frigidū agitatum, maliciosū, inquietū & perturbatum, quod occurrentes homines violentè comprimit nocturnis horis, sæpiusq;*

C *Deo permittente aut flatu quosdam interficit, aut contactu.] An ex hoc genere fuerit Asmodeus, de quo in Tobia legitur Historia, prorsus ambigo. Natam vero hinc opinor Gentilium opinionem, Cerberum & Umbras nocte vagari: luce autem exortā recludi. legi possunt, quæ dixi sup. q. 26. sect. 1. lit. B. Hebræi talem autumant eum, qui cum*

D *Iacobo luctatus, quos Origen. in 3. Periarcho secutus fuit: sed contextus factis indicat, & communior Patrū Græcorum Latinorumque traditio habet, bonum Angelum fuisse, Deum representantem. Lucifugos etiam agnoscunt Thargumæi in Ps. 90. v. 5. & 6. & innuit Procopius lib. 2. de bello Persico. Arbitror ex hoc genere Hecaten fuisse: vide quæ paulo post dicam hac eadem q. v. 8. litt. G. & H.*

E *Prosequitur Abbas Spanheimensis; Maleficiis non conuenit hoc genus dæmonum, neque carnibus arctari potest, quia lucem fugit, & vocem hominum simulque omnem tumultum.] Non satis firma*

Ge. 31. v. 25.

Homo
impius
vocat dæ-
mones
Deos.

hæc est ratio, vt negemus lucifugos, vlla cum hominibus habere commercia. nam vera commercij causa; nempe offensa Dei & hominum perniciës: perinde locû habet in hisce, atque in alijs generibus. Magna enim & acris est omnium, & horum (qui, vt dixit, malitia excellunt) odij in Deû & homines vis atque propensio, cuius quotidie gliscit incrementum: fieri tamen potest, vt propter quandam morositatem, & ab omni conuersatione auersionem, ægrius illi ac rarius, quã alij, pactionib. faderentur. Nam (vt subdit.)

Aereum maxime ad. maleficia feminarum consuevit. occurrere. nam est cateris omnibus magis subtile, & audacissima temeritatis.] Noluit, opinor, negare, quin ad virorum quoque maleficia concurrat. quæ enim ratio esse potest, si sunt audacissimi & subtilissimi, cur viros reformident, quos tamen non paucos constat irretiri? Cur fœminas tantum ament, & non viros irretire, & protrahere in ruinam? Fœminarum ergo tantum meminit Abbas, quia longe plures semper fœminæ in hoc crimine deprehenduntur. de strigatione loquor: nam excantatores seu diuinatores plures forte viros reperias.

Terrestrium quoq. nonnulli, vt est dictum, maleficis subseruiunt, qui tamen inferiori gradu habiti, maiora illa maleficia inducere minime possunt.] Fateor disparem esse dæmonum potestatem: sed nullum eorum puto, quin, si Deus permittat, & agrorum fruges perdere, & tempestates excitare, & pluuias cære, & homines veneficijs queat necare. Puto etiam paredrios, & virunculos domesticos, ex terrestrium istorum genere non paucos esse. Sed hæc Deus & Angeli norunt: nobis hominibus hæc de re nihil certi est: ideo dæmonologiam hanc Tritheimij verbis proposui, nonnullaq;

A inferui, quæ scribenti mihi rectæ philosophiæ ratio suggererat. Pergã nunc, & quantum lectio scriptorum multiplex iuuabit, singula exemplis & historiarum auctoritate confirmabo.

Dæmones ab Hebræis vocantur *Malachim raaim*, angeli mali, *rashe-galyoth*, capita seu principes captiuitatis, *Satanim*, calumniatores, vnde Arabicû *Satayim*: & *Elilim*, vanitates seu simulachra, vnde Græcum *ἑλελός* cognomē Bacchi: &, *Sedim*, dæmones. Græcis vocantur *πνεύματα πλάνα, πνεύματα πονηρά*. Spiritus deceptores; spiritus improbi, & *δαίμονες ἀπὸ τῆς δαιμονίας*, quod terrorem incutiant: Latinis hi, de quibus agimus, *Manes, Laræ, Genij, Laruæ, Lemures*: *Gallis, Guelcers, Lutins, Gobelins, moyne bourez, loupgarox*: Italis. *Farfarelli, Mazzaruoli, mazzapengoli*. Hispanis, *trazgos, duendes*. Apparuerunt olim formis, quam nunc pluribus. vnde nata fuit illa veterum multitudo Deorû infernorû, de Genijs, Lemuribus, Laribus, Manibus iã diximus: de alijs videamus.

B *Primo, occurrit, Hecate, triuorum & quadriuorû præles; triplici facie dextra equi, sinistra canis, media fœminæ: hanc censebant spectrorum immittere terriculamenta b, & illa aduentantelolum tremebat, & thedarum fulgur cernebatur, quod sacros ignes, vocat Seneca: & canibus multis cincta aduentabat, quorû terribilis vlulatus & latratus audiebantur c hanc quando speciem mutabat, Scholiastes Apollonij, in libro tertio, censuit. Empusam, vocatam: sed alij distinguunt. hæc vxor fuit Plutonis, eadem qua Proserpina. de canibus Hecates accipio illud ipsiusmet apud Eusebium, γαία δ' ἐμῶν σκυλάκων, δι' ὀφθαλμοῦ τῆς γυναικός. Terra vero meorum catulorum atrorum genus vehit. Significat enim se præcedentibus verbis præesse dæmonibus æthereis, aëreisque,*

vide quæ dixi commentar. in Sen. Medeam. v. 7 & v. 781. aliter scripta delect. apud Eusebium in libro de demonstratione, inde pete. b vide commentar. eundem in v. 812. e vide eundem. commentar. v. 838 & seq. Loy. her. li. i. c. 1.

ilto

isto addit sibi terrestres etiam pare-
re, quos sacrificantibus magis appare-
re Zoroastres cecinit, superius adductis
verbis, initio huius sectionis.

2. *Pluto*, hunc Græci vocarunt, *ἄδης*,
eo quod mortem in orbem induxe-
rit, ab Hebræo *E D.* vocatus etiam est
Plutus, Deus diuitiarum, sicut & He-
bræis seu Syris, *Mammona*. ab Ægyptijs
dictus, *Serapis*, hoc est ardens, à voce
Hebræa, *Saraph*. quem alij, *Solem*, con-
tendunt, & ipsismet affirmat apud
Macrobius lib. 1. Saturnal. 1. 20. &
paulo obscurius apud Eusebium lib. 5.
de demonstrat.

3. *Charon*, Hebræa origine iracundū
& furore plenum notat: qualem nobis
Virg. 6. Æneid. & Seneca in Herc. Fu-
rente eum exhibent.

4. *Cerberus*, iuxta Leloyer. deduci
potest à *Celebhaæretis*, hoc est canis ter-
ræ: nam dæmones sic à Zoroastre vocari
iam docuimus.

5. Erant & quidam dæmones. lucta-
tores, qui homines luctari compellebāt
qualis illæ, *καλάρνα*, *Temesius*, qui
Temesiam infestabat, fingens se Politæ
à Brutijs occisi animam; de quo multa
Græci dicit: imitabatur simia Angelum,
qui cum Patriarcha Iacob luctatus.

6. Fuere & admodum truculenti,
qui *Alastores*, dicti, fortassis idem cum
Nemesi Alastor. Nam Nemesim finge-
bant vlticem scelerum & hoc officium
Alastori tribuit Origenes, *Contra Cel-
sum*, vocans eum, *Azazel*, & Zoroaster
vocans, *Carnificem*, & Scholiast. Eurip-
idis, in *Medea*, ideo dictum censet
quod nihil scelerum eum lateat, *ὅτι οὐχ
ἔστι ληθῆν*. ego potius, quia nihil eum
fugit aut latet eorum, quæ Deus per-
mittit, perire ac destruere. Fortassis
hic est ille, *exterminator*, de quo in Apo-
cal. rex ille locustarū, angelus abyssi,
cui nomen Hebræice, *Abaddon*. Græ-

A ce Apollyon, Latine, *exterminans*
(*ἄπολλων* *ἑκκατόμβων*.) vbi male Primasius
legit, *Armageddon*, & Hansbertus ac
Haymo, *Labaddon*; sed, vt nos, recte le-
gerunt Andr. Cæsariensis, & Arethas
Cappadox; Tychonius vero totū præ-
terijt, fors etiam Donatistis mos fuit
S.S. pro arbitrio detruncare: nam &
Beza & similes nouatores hodie illud;
Latine *exterminans*, delent; quod (vt à
Latino interprete optimè additum)
Ecclesia Romana agnouit, & retinuit.
Omnibus tribus linguis significatur
dæmon cuncta corrumpens ac destru-
ens.

7. Fuere, & *fones seu Satyri*, quorum
Princeps, *Faunus*; huic terribiles ac ino-
pinatos sonos tribuebant: & his errori-
bus auerruncandis, *Ioui Fauno*, sacrificab-
ant, cui dicata ædes in Auentino. hos
Plellus, vocat, *Afinipides*, à forma *Onof-
cenes*, siue *Onofelides*, vt notat Sozo-
men. lib. 8. cap. 6. S.S. vocat eos pilosos

C *ἡριπύριον* *Sabrim*, Leuit. 17. vers. 7. vbi
noster vertit, *damonia*; LXX. verò, *va-
na* seu *idola*: eodem sensu: idem inue-
nias 2. Paralip. 11. vers. 15. Sic etiam vo-
cantur dæmones; *talpa* & *vespertilionis*,
ab Isaia f; item pilosi & Sirenes g; item
pilosi onocentauri, & lamia h. haud
dubie à spectrorum varietate. dicti &

D *Aegyptænes*, quasi capripedes; quales à
poëtis finguntur, & horum tripudia
sæpe visa in Atlante monte, scribit Plini-
us; audita narrat Mela k; hodie &
videri & audiri confirmat Iul. Schali-
ger. I Sed & D. Antoniotalem olim
in deserto obuium factum, auctor est
D. Athanasius, in *vita Antonij*, eorundem
visorum meminere Plutarch. in *Sylla* &
Diodorus Siculus, in *Bibliotheca*. Rabbi
Abrah. Ezra, F, multa de his fabulan-
tur, comment. in *G. nes.* relatu indigna.

E 8. Sacra Scriptura meminit etiam, *da-
mony meritarum*, m, his verbis; *Non*

f Dionys.
Halycar-
na. li. 6.
Antiq.
Rom.
g c. 2. v. 21
h c. 13. v. 21
i c. 34. v. 14
k l. 5. ca. 1.
l contra
Cardan. e
xerc. 355.

m Psal. 90
v. 5. & 6.

timebis à timore nocturno, à sagitta volante in die, à negotio perambulante in tenebris, ab incursu & damonio meridiano: vbi quatuor enumerantur pericula siue pestes, quas omnes vult esse dæmonum genera, Paraphrast. Chaldæus, nam exponit; *timorem dæmonum in nocte ambulantium, & sagittam Angeli mortis interdiu emissam, & mortem in tenebris ambulantem, & turbam dæmonum meridie grassantium.* Puto enumerari duo pericula siue damna ab hominibus, & duo à dæmonibus impendentia, ab hominibus vi aperta, & dolosis machinationibus, à dæmonibus quoque latenter & palam, idque noctis & meridiei potissimum tempore; aliquando solo pauore spectrorum & terriculamentorum, aliquando etiam à dæmone pestilente afflata lue, vel alio damno dato ab eodem. Sane etiam D. Gregor. Nazianz. *orat. de sacro Baptisma.* coniungit, omnis intermedijs, timorem nocturnum, cum dæmonio meridiano. Et dæmonum ista damna duo, puto posita primo & quarto loco; vt significet, etiam ea, quæ homines damna inferunt, non sine dæmonum ope inferri. Vt enim alibi dicitur, Deus infert, *immisiones* (h. plagas) *per angelos malos*: scio R. Salomonem & alios, duo vltima referre ad dæmones. Sed isti pro *dabor*, cum duobus Kametz, **קמץ** quod negotium, causam, rem, molitionem significat, minus rectè, cum Masoretis, legere, *deber*, cum sex punctis, **קמץ**; quod volunt esse genus dæmonis, sed potius significat mortem, pestemve (*Exod. 9. v. 3.*) vt hoc loco vertit D. Hieronymus, & sequitur Vatablus. Sane Vulgatus noster non solus, *dabar*, legit, sed & LXX. **ἀπό παράματι**. Quoad meridianum dæmonium, etsi placeat mihi explicatio D. Hieron. intelligi manifestos dæmonium insultus, atq; palam ab ijs illata da-

A mna: tamè puto verissimum esse, quod D. Basilius, & Theodor. tradiderunt, Psalmistam locutum ex opinione, quæ apud multos obtinebat, & postea obtinuit; quædam esse dæmonia meridiana, quod etiam refertur commentario in Psalm. qui D. Hieronym. tribuitur. Dicam de his, quod sentio, primum illud, *ab incursu*, significat vehementem, acrem, apertam, & importunam infestationem. nam Hebraice est, *Mikketeb*, hoc est à ruina (vt Arnobius) excidio, exterminio, deuastatione, Græcè **ἀβυσσος**, quod alij morsum, alij excidium, alij interitum cômorientiũ & simul ruentium exponunt. Deinde illud *incursu & damonio*, ex idiotismi vi accipio pro *incursu dæmonij*. Sic enim rectè Aquila & Symmachus verterunt *phrasim*. Tertio puto dici, *Meridianum dæmonium*, duabus de causis. Primum à loco, nam credebantur in deserto versari, quod Hebræis ad Meridiem (ideo sicut meridies & desertum in vet. Testamento sæpe pro ijsdem ponuntur, sic puto meridianum dæmonium, & dæmonium deserti esse idem) vnde legimus ferocissimorum dæmonum copiam maximam habitasse in horto, vbi sepulchrum Iamnis & Mambres, vti narrat Palladius, in *Macario*: & dæmonum genus, *Lamas*, in desertis habitasse Lybiæ, colligimur ex Dionis. Lybiæ Histor. vbi adhuc hodie multa spectra. Et Procop. atque Cyril. in *Isaiam*, testantur, dæmones gaudere siluarum & desertorum habitatione; & Panem in siluosis montibus, **ἀλλήλα καὶ ὄρησιν** nouem rusticos ligna secantes interfecisse acuto cantu, & diro eius furibûdi aspectu corporis; & plures interfecturum, nisi eum *Agreus ἀγροῦ* compescuisset (*hoc est dæmon fortior imbecilliotem*) respondit oraculum apollinis Dodonæi in Branchidis, apud Eusebium l. 5. de

πραπατα.

preparat. Evangelica: Plessus, lib. de Nat. demon. causam reddit, quia hoc dæmonum genus sit solare, & ideo Leoninæ naturæ; quorum propria hæc conditio. sane Asmodem Raphael ligat & ablegat in desertum: & Christus Dominus in deserto tentatur: & David dæmones hosce vocat, *bestias silvæ*, iuxta nonnullos, *ps. 103. vers. 20*. Sic Iobi, *1. v. 19*. ventus vehemens, qui domum diruit, & Iobi liberos omnes simul oppressit, venit à deserto (h. à meridionali plaga) idque meridiano tempore, nempe prædentibus illis, ut optime siue Origenes, siue alius auctor comment. in Iob tributi Origeni, Hebræo. *רוח רב* tā spiritum *רוח רב* LXX.) quam ventum (Aquila *ἀνεμος*) significat; recte, nam ventum hunc dæmon excitavit. De hoc ita Origenes, si ipse auctor libri prædicti; *Hæc scientes sancti atque horum memores, quod ipso meridiano tempore horum prandij, ruina occupati sunt filij Iob, atque mortui, orauerunt ad Deum conseruari, sicut à negotio in tenebris ambulante, ita & à ruina & à dæmonio meridiano. Sicut enim in noctis tenebris, sic similiter in medio meridie plures dæmonum tentationes se demonstrant, quam cæteris temporibus.* Et postea introducit Iob negantem ventum illum à Deo excitatum, sed ipsum dæmonem, mentito vento, hæc patrasse: *Tu videlicet & Spiritus ab eremo veniens, tu quatuor angulos domus tetigisti.* & c. Iarius scribit duo esse dæmonia, quorum vnum DEBER, alterum KETEE nominetur, & horum vnum meridie, alterum noctu grassari. Secundo igitur à tempestate diei dicitur meridianus, eo quod hoc genus dæmonum meridiano tempore & apparere solitum, & homines crudelius acriusque infestare; tum spirituali tentatione ac prælio, maxime luxuriæ & acediæ stimulis, quæ duo peccata vrgent,

A vehementius hominem cibis distentū plenumque, ut recte Nicetas, in *Nazian. orat. citatam*, & Euthy. ac Theodoret. in *Psalm.* tum etiam corporeis afflictionibus, quod potest colligi ex veterum gentiliū opinione; qui Pana (dæmonum meridianorū hic vnus) tum maxime iracundum & formidabilem credebāt, ut testatur Theocritus. *eidyl. 1.* & colligitur ex historijs. In Ruffia Orientali sub meridiem mensis tempore solitus erat obambulare rura dæmō, habitu viduæ lugentis, operarijsq; nisi protinus viso spectro in terram proni venerarentur, brachia cruraque frangebāt: Testes quoque scriptorum libri sunt, spectra terrifica solere apparere, quotiescumque pestilentiæ, aut alia huiusmodi mala inuadūt, quod luculenter cōprobauit Cōm. in *Oedipū, v. 172. & 174.* Addo, quod huc maxime pertinet. In salinis Peruanis pone flumē Cōfatam Indis apparuisse spectrum gigantea mole, sed ventre secto & euiscerato, vlnis gestans binos infantulos, & dira denuntians euauisse, contempserunt rudes populi, eo quod sole lucente apparuisset: sed minas secuta horrenda lethi lues confirmavit. *sc Chieza par. 1. Hist. Peru. cap. 24.* Addo & aliud à Procopio, cum ingentem illam & admirandā luem, quæ Cōldrois & Iustiniani tempore orbem totum depopulata describit, traditum, visos in humana specie dæmones versari in publicis priuatijq; locis, & obuios percutere, quosque percussisset, eos confestim morbo correptos (*virulento nimirum & ardenti afflatu, unde Hebræi hos dæmones vocant, Meririm & Rhessaphim; exitiales, & ardentes seu ignitos.*) & aliquibus vigilantibus claro die, (*en meridianum dæmonium,*) aliquibus in somnis noctu (*en nocturnum*) id contigisse. *b* Dæmonium meridianū, cū Empusa cōfūdūt Scholiast.

a Pet. Gre
d. republ.
l. 12. c. 20.

b sic Proc
l. 2. de bel
lo Persico

cin Ranis.

Aristophanis e Empulam exponens *δαίμόνιον μεσημβρινόν*. Ego Empulam puto, etiam nocturnum fuisse spectrū: sed, cum noctu apparebat, *Hecatē*, cum meridie, *dæmonium meridianum*, vocatam. illa se in omnes formas mutabat: fiebat, vt ait Epicharmus, in *Hebes nuptiis*, planta, bos, vipera, lapis, musca, scæmina; addit Aristophanes mulam & ingenrem belluam, alij; vnicum crus æneum, alij asinum, vel crus vel mēbrum tribuunt, hinc vocata, *ὄνοχος*, inde *ὄνοχος αἶψος*. Theodoretus in Isaiā: *Onocentavros veteres quidem, ἰμπεύσας, qui autem nunc viuunt, appellant, ὄνοχος κληῖδες*. cui consentit Scholiastes Aristophanis. Denique fiebat Empusa quid, quid cupiebat, quidquid illi expediebat, vt ait Epicharmus. Hæc de meridiano. De nocturnis dæmonibus constat, noctem quasi proprium esse scamma spectrorum, & dæmonum; vnde & *Principes tenebrarum*, dicuntur, & legitimus illis *propriam noctem*, & *potestatem tenebrarum*. Ephes 6. Luc. 22. vide August. in Psal. 103. Ex his nocturnis est Asmodæus in historia Tobia. cap. 6. & Angelus exterminator Aegyptiorum, quem fuisse malum docent D. Hieron. in c. 24. Isaiæ, & Rupertus com. in Exo. 12. quos sequitur Feuardentius in Ruth. cap. 3. v. 9. Seneca d. diurno tempore, grassante peste, dixit, visa,

d in Oedip.

*Vagaper lucos simulachra virum,
Maiores viri:
nocturno vero (sic hæc diuidēda) illud:
Quin Tanaris vincula fieri
Rupisse canem fama & nostris
Errasse locis.*

H

e in Herc. Furent c6. vers. 123. ex Virg. Hor. Prop. Sta-

Planè pleraque spectra & terriculamenta dæmonum nocte robur habere; mane euanescere; ex plurimis scriptoribus, alias docuere, & Plenum dæmones quosdam agnoscere, *Lucifugos*, tenebrarum incolæ & amatores: Antagonistā

verò Patriarchæ Iacobi, f bonum fuisse Angelum, non dæmonem, vt censuere quidam apud Procopium, & homo præceptis nimis ac temerarius Frac. Georg. g in *Problematis*, S. S. Ex his nocturnis est, princeps *Succuborum* dæmonum, quem Hebræi vocant, *Lilith*, hoc est apparitionem nocturnam, à *Latela* (hoc est nox:) quia non solent tales dæmones viris esse infesti, nisi nocte. Vnde Ecclesia cum Ambrosio. contra eos precatur.

*Procul recedant somnia,
Et noctium phantasmata:
Hostemque nostrum comprime,
Ne polluantur corpora.*

Incubi, dæmones etiam interdiu grassantur, quorum, *Pana*, Principem veteres constituebant: eum Hebræi; *Haza*, nostri per excellentiam nominant, *Incubum*: Glossar. *Incubus*, *ἄν*, vocatur, & *Inuus*, vt ego arbitror, non ab Hebræo: *adnas*, (atfligere:) quod longe petitum, sed à verbo Latino, *in-eundi*. Ardere enim hunc dæmonem, & ei subditos, amore improbo sceminarum veteres censuerunt: nō quod delectentur concubitu, sed quod gaudeant ab hominibus Deum offendi, & genus humanū tam sepe contaminari. Sic intelligendus Abbas Serenus apud Cassianum b, dum dicit, *Dæmonum quosdam esse truculentiores, efferatiorisque, qui bellis cadibusque sunt insatiabiles, & in transeuntes irruunt, & eos crudeli morte conantur interimere*: (quare videtur meridianum dæmonium, & illa, de quibus in Evangelio D. Matthæus c. 3. vers. 28. & Pseudo Abdias l. 3. in vita D. Andr.)

alios verò esse, qui *Fauni* dicantur, *seductores & ioculatores, & hos certa quadam loca seu vias obsidere, & nequaquam tormentis eorum, quos prætereuntes poterint decipere, delectari, sed derisu tantum & illusionē contentos, fatigare eos potius*

E

quàm

rio. & Ca. tul. & Iosepho at que Hebræis. f Gen. 32. v. 24. g tomol. Sect. 3. probl. 234. 7777

D Aug. l. 15. de ciu. Dei. 13. Iudei. l. exte. mo. Oda. Orgen. Macr. l. 1. Saru. 12. b collat. 32.

lib. epist. d. lib. cas. in caic.

quam nocere, & hos interdum innocuis incubationibus hominum excubare.] quibus in verbis duo sunt obseruanda, illud; non delectari eos tormentū hominum, accipiendum comparatiue, non æque delectari atq; alij illi crudeliores delectantur. Verius enim est omnes omnino dæmones optare, quam grauissima mala hominibus inferre, si Deus permittat. docet enim Diuus Antonius, apud Athanasium, cunctis Dæmonibus hostile odium in homines esse, grauius in Christianos, atrocissimum in religiosos & virgines Deo dicatas: singulos tamen, non nisi, quantum Deus permittit, nocere. Si amplius non sinantur, gaudere hominum derisu & deceptione, & illicio in aliquod Veniabile saltem peccatum; vt ociosæ spectationis, vel locutionis, risus solutionis, distractionis in oratione, & huiusmodi aliorum; in quæ vel boni facillimè pertrahuntur. alterum, quod vltimo loco posuit, de incubationibus dæmonum, quo non offerit omnem huiusmodi oppressionem & quasi suffocationem nasci à dæmonibus: constat enim aliquando à morbi Melancholici specie illa oriri, quam Flandri vocant, *Mare*; Galli, *Coquemare*; Hispani, *Pesadilla*; Themison, *επιγαλιον*, alij, *Ephialten*, vocant, & copiose describitur à Paulo Egineta medico: d aliquando duntaxat non corporis mala affectio est, sed nuda ac mera dæmonis infestatio, vt docui, *supra question. 15.* Pergamus ad alia.

Nono igitur, Paulanias e describit nobis dæmonem quendam, *Eurynumum*, longis & prominulis dentibus, & corpore liuido ac cadaueroso formidabilem, pelle vulpina vestitū; cadaueribus mortuorum vesci solitum, eaque ad ossa vsque deuorantem. Quibusdam videtur hæc, *Morris* descriptio: credi-

A derim potius, quando spectrū aliquod aliqua forma veteribus apparuerat, statim eos nomen certum illi indidisse, & sacrificia vel expiationes illi auertēdo instituisse: vnde & orta sequentia muliebrium spectrorum siue ostentorum nomina fictionesque. Nam

Decimo loco occurrunt, *Sphinx*, illa Thebana, de qua Strabo, *lib. 9.* Apollodor. *lib. 3. Bibliothec.* Higynus, *in fabulis cap. 151.* Natalis Comes, *lib. 9. Mythol. c. 8.* & Lilius Gerald. *in AEnigmatibus*, quæ si fuit dæmon fuit: qui formam illius speciei, Simiarum assumpsit, quæ *Sphinges*, vocantur, de quibus lege Pierium, *li. 6. Hierogly.* & Solinum, *c. 30.* Secundo, *Harpia*, de quibus Hesiod. *in Theogonia*, Apollon. *lib. 2. Argonaut.* Orpheus, *in Argonaut.* Apollodor. *lib. 1. Biblioth. Eutach. in Odyss. μ.* & Izacius, *in Lycoph.* Tertio, *Gorgones tres*, de quarum forma & genere dictum fuit, *Comment. in Medeam Sen. v. 831.* Quarto *Sirenes tres*, de quibus egi, quæ necessaria hoc loco, *Aduers. in Sen. Medeam v. 355.* & de his mentio, apud nostrum interpretem vulgatum Esai, *13. vers. 21.* vt & LXX. verterunt, & teste Eusebio, tres interpretes; non tamen eiusdem verbi Hebræi loco, quo nos: Theodoretus vult, *Sirenas* fuisse dæmones ad voluptatem incitantes. Quinto *Erinnyes*, siue *Eumenides*, quas Latini, *Pænas*, vocauerunt, & ipsæ tres; de quarum habitu & conditione multa congestimus eiusdem Comm. in *Medeam, v. 13. & seq. & v. 960.* Vltimo, *Nympha*; quarū quædam aëriæ, vt Sibylla de qua Plutarch. *l. de seranum. vend.* quædam terrestres, vt *Oreades*, *Napeæ Dryades*, *Hama dryades*; quædam aquaticæ, vt *Nerti des*, & *Naiades*, illæ maris, hæc fluuio-

C rum: quas omnes dæmonū spectra fuisse constat, & si non constaret, inde probaretur, quod ad spectus earum irata.

E

rum de recto mentis statu deiceret quod dæmonum proprium) vt docent ex Græcis Scholasti. Theocriti & Hefychius, ex Latinis Varro & Festus. sic affectos nos, *lymphatos*, quasi Nymphatos: Græci vocant, *νυμφοληπτός*. tales, visa Cerere, *ceriti*: viso quoque Fauno in meridie, *mente attoniti*: audito Pane ter-
riti; *Panico pauore*, dicuntur vexari vano metu; quamquam hoc nomen etiã hydrophobia laborantibus & cæteris illis, possit accommodari late sumpta voce. vidi quæ dixi Commēt. in Herc. Oeteum, *vers. 246.*

K. Vndecimum spectrorũ genus est, id quo nutrices solitæ infantes metu incusso, quietare de hoc genere primum est Pytho Lucilij Sat. 30. *Acco, Alphito, & Mormo*, desumpta puto nomina, ab personis Tragicis seu Comicis terrorem adferentibus deformitate: de *Mormo*, id Theocritus & Aristophanis Scholiastes docuere. *Acco*, à vetula illa, quæ sui ad spectu in speculo ad insaniam redacta, & facta terror puerorum, originem habuit: de qua Rhodiginus lib. 17. A. L. cap. 2. & Adagiographus in Accisare de Alphito. idem testatur Plutar. Deinde & Gello, de qua adagium *τὸ παῖδο φιλῶ ἐπαθὴν* hanc a iunt virginem vita decessisse, & eius spectrum in Lesbo oberrare, & immaturam pueris necem adferre. volunt eius meminisse Saphonem. Alia fuit *Gilo*, de qua sic Nicephorus: vbi commemorat ea, quæ Mauricio imperium portenderunt, inter cætera: *Mater vero ipsa partus tempore, à terræ nouum quendam & variantem suauitatis odorem redditum esse, dixit: illud insuper, quod anicularum est, & mihi prope incredibile, addens persape eam, quæ Empusa, vocatur, alius vero, Gilo, dixerit: infantem ex cubiculo, veluti eum deuoraturam extulisse: nihil tamen detrimenti ei adferre potuisse.] sed quicquid*

18. hist
cap. 9.

A ille dicat, verisimilius est strigem hanc siue Lamiam fuisse quæ puero, angeli custodia bene munito, frustra insidiabatur Prudentior Euagrius, lib. 5. c. 21. nihil de *Gilo*, neque de anicularum cõmentis addidit, iudicium totum lectori permittens. Quiddam anicularis deliramenti hic fuit, quiddam non delirium, sed vere verum. delirium erat & absõnum à ratione, putare corpora harum seminarum sic extenuari, vt clausis ostijs ingredi possent, & corpora quantitate prædita per ianuas se penetrarent (vide quæ dicta sunt à nobis q. 17.) veruerat, has malas multas mulierculas ope dæmonis nõnunquã in cubicula hæc introduci solitas, citra quantitatis corporũ immutationem vel solidorum penetrationem, & ibi infantulis perniciem moliri. Quare diligenter inter hæc eum distinguere iudicem oportet, qui in his nec credulitate, nec incredulitate voler decipi. Et in iudicatarũ rerum præiudicijs oēs circumstantiæ accuratissime sunt examinandæ, fieri enim potest, vt iudex ex vno reum capite, quod in accusationem deductum, vanitatis deprehensum sit, absoluat; quem tamen condemnasset si aliter accusatio fuisset instituta. Verbi gratia, strix aliqua accusatur, quod clausis ianuis sit ingressa, & corpus eius in spiritum immutatum, & ita iam non corporea pueros interemerit. Nullus iudex adeo barduserit, vt huic accusationi fidẽ adhibeat; sed si neget rea, & alioquin necatos illos infantes vel læsos nõ constet, neq; id accusator aliter, quã ex illa fabula *Metamor.* probet, procul dubio per sententiam absoluetur Si diligenter legas vitam Taralij ab Ignatio monacho descriptam, nõ difficile fuerit deprehendere hunc statũ causæ fuisse muliercularum illarum à Georgio (non à Philippo, vt quidam vocant)

per-

† Sic vocat angulas rimas aut fissuras corporis earum non carnes.

perfecto vrbis absolutarum, & Isauri Leonis scuitiam ac inscitiam in eo positam fuisse; quod incredibili quod erat stupore mulierculas illas in spiritum conuerti crederet. Accipite verba Ignatii: paupercula quadam muliercula accusata fuerant eadem fecisse lactentium infantium perforamen † domorum vel portis etiam clausis subeuntes, & ex improposito infantes necantes. Quas etiam trahabantur in iudicium ab ijs qui credebant fabulis (de paganis loquitur, à quibus illud de Gello, antiquitus confictum) & nolebant Christi Dei nostri sequi doctrinam, qua simulachris & phantasmatis nequaquam decipitur (nimirum quia spiritum à corpore nouit optime discernere) Est enim apud Græcos in famulis femina quadam Gello nomine, qua dicitur, cum immatura morte vitam abruptisset, quibusdam spectris accessisse ad recens natos infantes, & eos interfecisse. (en fabulam, quod mortua redisset & infanticidia patrasset) huius fabula improbo pellecti ac decepti spiritus, qui ea dicebant probabiliter, conantur ad mulierculas transferre hoc execrandum scelus, & eis adscribere in spiritum conuersis, causam eorum qui moriebantur ante tempus (vides lector accusacionis fundamentum, Gello mortuo necesse legitur infantulos: nunc multi reperiuntur subito sublatis: probabile itaque est ab his mulierculis, deposita mole corporis, & in spiritum conuersis, atque sic se per solida corpora vel tenues fissuras immittentibus, necatos. Nonne merito scriptor iste contra tales accusatores exclamat, verbis sequentibus. *ostuporem! ost cordis oculorum cæcitatem! Sic corpus longitudine, profunditateque, & latitudine compactum ac consipatum, in spiritum dissolutum procedit, & hæc facere conceditur: Christus ergo, qui est ipsa veritas, dicens: Spiritus carnem & ossa non ha-*

A bet: reputatus est phantasma ab ijs, qui hæc asserunt (scilicet feminas has tum, non corporales sed spiritus fuisse, seu spirituali hac vi penetrandi præditas fuisse) Quin etiam Christus quoque vi veram carnem accepit, & spiritum carnem & ossa non habere verè affirmavit discipulis, nulla re circumscribetur, quæ obstat quominus sit phantasia. Sic ergo censens & citra dubitationem indicans Georgius, feminas absolut à criminibus. Hæc Ignatius ille, non satis peritè spectrum, spiritum, phantasmam pro iisdem sumens, scilicet pro phantasmate, seu corpore tantum apparente & nihil de strigum verarum crimine attingens vel agens, contra quas, & quæ de illis tradidimus, nihil argumentatio eius virium habet, vt quærem intelligunt facile primo intuitu perspicunt.

B Tertio loco occurrunt, *Lamia*, de quibus etiam sacri Vates Ieremias & Esaias a; quas vera dæmonum ludibria siue spectra fuisse, cū Apollonius Thyanæus, tum D. Hier. & alij patres docuerunt; de quibus & Strigibus (quas ab esu carnis opinor humanæ, veteres magistri in Glossat: *Lestrigonas*, vocarunt) quia ex professo tractaui copiose Comment. in Medeam, Sep. v. 732. ne actum agere videar, eo te lector optime malo ablegare; quam eadem repetere. Germani inferiores vocat *Aluen* & *Aluinen*; Gothi, *Eluas*, b videtur meminisse D. Hieron. cum dicit sæpe bimulos ac trimulos ad vbera materna lactantes à dæmonio corrumpi c. de huiusmodi tam vetus narratio, siue opinatio, vt Lucilius meminere. nam lib. 20. *Terricolæ Lamias*, vocat; & lib. 30. etiam voracitatem attribuit ipso ephitheto, aludens ad infantulorum visceratione, his verbis.

*Lamia & Pytho oxyodontes,
Quod veniunt guntia illa vetula improba, inepta.*

a Esa. 13.
v. vltim.
& Thren.
c. 4.

b Olaus
li. 3. ca. 11.

c ad Paul.
de obitu
Bleullæ.

Duodecimum, quando apparet in forma *hirci* (vnde ab *Isaia* & *Mose* vocari pilosum, seu *zahir*, contendunt *Iarrhius* & *Kimchi*) vel *Leonis* (vnde *tēplis gentilium* affigi solita capita leonina: quod ridet *Arnob. lib. 6. cont. gent.*) vel *serpentis*, vt cum *Æsculapius* Romā aduectus: & *anachoretæ* de quo *B. Nilus lib. de orat. ad Deum c. 102. & 103.* vel *noctua*, vt apud *Virgil. extremo Æneid. vel musca*, vt apparuit *Laoduni* in *Energumena*, & solet apparere *Anabaptistis*, vnde & vocatus, *Baalzebub. Dominus mulsæ, vel porci, lupi, aut alterius animalis*, cuiuscunque; nam in omnium fere formis aggressus est *DD. Antonium, Macarium, & cæteros sanctos monachos deserti incolas.* Recentius vnum, sed cui vix simile inuenias, proditū fuit memoræ à *Gaguino Hist. Francorū scriptore; Philippo Bello Rege*, quendam laicū siue conuersum (vt vocant) monasterij vallis *Sarnariæ*; nomine *Adamū*, paulo ante *Natalitia Festa summo mane ad monasterij negotia peragēda*, vna cum famulo se in viā dedisse equitē, ei se in via offert arbor ingens gelu, & pruinis oblita, ad ipsum properans, quasi conferre gradum & corpus cupida, equus expauefactus caput retrorsū flectit, & viā remetiri, quā peregerat conatur. *Adamus* ingenti labore iumentū retinet, & calcibus porro cogit, propinquior vt arbori fuit, illa confestim euanuit ex oculis, odore tetro atq; sulphureo relicto. Argumentum inde ducit *Adamus, dæmoniaco esse spectrū, seque Deo precibus commendare, satagit, nec iter intermittit.* Paulo post respiciēs, videt nigrū quendam virū equo insidentē spadici se subsequi, cui subiratus: *Quomodo (inquit) infelix & damnate, audes me his technis aggredi? An nescis fratres meos, qui domi sunt, pro me, saluteque mea supplices ad*

A *Deum preces fundere? Abi quantum potes, nulla tibi mei curatio, nil in me possides.* Abit malus: sed ecce mox redit, similis viro, gracile & protensū habenti collū. *Adamus*, tot molestias perterritus, gladiū, qui ad ephippiū ligatus, stringit, & ense ter quaterue per aerē vibrato, aereque propter celerē diuisionē fibili sonū edēte, conatur abigere spectrū, hoc vero subito personam mutat: & sistit festatura mediocris viri, cui caput cappa & scapulario monachi corpus ornatum, oculi scintillantes instar chalybis vel æris radijs solaribus oppositi. *Adamus* punctim aliquoties hostē petit, sed irritis & cassis ictibus, aereque cedente. Tunc maiori dēspectu & irrisione, dæmon induit formam asini. Perterritus famulus, hero suadet, gladio circum in terra ducere, & in circuli medio crucem *Dominicam* efformare. *Adamus* consilium exsequitur: verum veterator non desinit. Mutat auriculas asini in cornua, & sic minabundus irrumperere in circum se velle simulat. Denique lusus iam satur, in rotam se vertit, & seipsum voluens monachum inuadit, superque illum continua latus rotatione (*sic videbatur*) transit circum, & monacho prorsus illæso conspectum fugit. Fidem rei fecere, longa famuli terrorem cōsecuta ægritudo, & diuturnus fetor vestium *Adami*, & rauedo eiusdem atque difficilis respiratio, à quibus ægre conualuit; equi denique subita mutatio; qui ex mansuetō & cicure, post visionem hanc ferox, sternax, calcitrosusque esse cœpit. *Adamus* rariora quēdā genera spectrorū.

E *Decimum tertium* genus est, cohortium, acierum, castrorū militariū, sicut enim bonorum Angelorum acies visæ bis in sacris litteris: sic &, simiæ Dei, diaboli sæpe se in militum confertorum specie ostendunt hominibus. In-

vita S. Norberti, ca. 16. leguntur specie armatorum militum in quosdam religioſos dæmonia incurriſſe: vt & in vita S. Guthlaci Anachoretæ, apud Surium meſe Aprilii. In chron. Hirſgauienſ. Tritthemij legimus ſub an. 1168. Monacho cuidam Limpurgio, prope VVormatiam, viſam multitudinem maximam equitum peditumque ordinatarum more acierum, quaſi ad præliū procedentem: cumque monachus audacter, quinam forent, interrogaret: illos reſpondiſſe; ſe non veros viuoſque milites eſſe, ſed animas militum, & non ita pridem hiſ ipsis in locis principi cuidam ſtipendiatos occubiſſe: veſtes, arma, & equos, quaſi viuis peccandi fuerant inſtrumenta, nunc mortuis indicia ſuppliciorum eſſe: quaſi circum illos videret omnia nihil niſi ignem eſſe, quo comburantur, ſe precibus atque ſuffragijs adiuuari poſſe. Leloyherius b huic religioſo inſultat, quod temere animas defunctorum eſſe crediderit: cuius contrarium tamen rationes & argumenta eius non conuincunt. Ait, *dæmones fingunt ſe animas eſſe, læpe, non ſemper, ſtrepitum edidère diſcedentes & fragorem poſſunt & ſpiritus mortuorum. Flammas veſtes & arma circumdata, dæmones eſſe probabant.* Non hoc aſſerit hiſtoria, ſed ea ipſa, quaſi aſpicientibus, veſtes & arma videbantur & equi: ipsis flammæ combuſtrices fuiſſe. Deinde & flammæ fuerint, nonne profitebantur ſe ſpiritus eſſe, qui adhuc expiabantur? Denique Virgilianum illud;

... qua cur a nitentes

Pascere equos, eadem ſequitur tellure re-poſtos;

Tantum probat, dæmones imitari quoque diuina iudicia: quibus frequenter; in quo quis peccauerit in eo punitur. poſſet igitur hoc exemplum ad præcedentem de animabus quaſtionem re-

A duci. Sane arbitror eandem hiſtoriam eſſe, cum ea: quam iſdem locis, ſed anno 1123. contigiſſe, in eandem ſententiam narrat Abbas Vrſpergenſ. fol. 281. Sequentia ad iſtam cenſeo pertinere, quia miſcentur, quædam vana curioſaque, nec ſuffragia petuntur. Ioannes Cæſarius auctor eſt ſequenti nocte, quando exercitus Ducis Brabantiaſis à Leodinenſibus occiſus eſt. ſeruum quædam Comitis Loſſenſis prope Montenance, locum occiſionis, circa noctis initium, vidiffiſſe maximum torneamentum dæmoniorum: Sacerdotem quoque quendam Hiſpanum, prope eiuſdem Comitum caſtrum, dum in crepulo noctis de villa in villam tranſiret, vidiffiſſe haſtiludium maximum mortuorum valide clamantium, D. Vvaltere de Milene, D. Vvaltere de Milene, qui Vvalterus, famoſus militia, nuper erat defunctus: hancque viſionem addit ſæpius ea nocte & euaniſſe, & iterum apparuiſſe. Ioann. Niderius narrat d. cum propter hereses regnum Bohemia. tumultu ac cadibus concuteretur: circa metas regni præſati, nocturno tempore, verſus vallem quandam, auditos clamores & congreſſiones equeſtrium virorum: qui & coloribus varijs induti ſæpius ſunt viſi. Fuerunt tamen duo armigeri audaces ſatu, in caſtro non multum diſtanti à loco monſtrorum: qui omnino ſcire volentes, quid veritatis ſibi viſa portenderent, nocte quadam verſus vallem, vbi ſolita videri conſpexerant, iter arripunt. Antequam autem iſis appropinquare auderent, compunctus vnus, dixit alteri: Sufficiat nobis iſta vidiffiſſe, ego iſis non approxima-bo, dictum eſt veterum, Cum talibus nullum debere iocari.

E Quem alter, velut pauidum, increpans, equum pupugit, & cum eo congreſſu omnibus ante dictis exercitibus appropinquauit: de quibus vnus egrediens caput illi amputauit, & ad ſuos redijt: quo viſo ille, qui timidus

c l. 12. c. 16
& 17.

d l. vl. For
micarij.

substiterat, fugam inquit & funesta noua nunciauit. In crastino autem truncatus reperitur, & caput quidem in valle, vbi acies visafuerant, nullius autem hominis vel equi vestigium repertum est; sed tantummodo in lutosi locis, signa quadam & vestigia cuius visafunt. Idem & aliud addit, sibi ab Archiepiscopo Moguntino, viro magnæ industriæ & fide digno, narratum: Nominauit (ait) nobis quendam Rheni sibi notum militem, cuius pro tunc filius vivebat: qui miles super omnes pene inferioris Alemanniæ nobiles semper existerat nimis in rebus bellicis imperturbatus: gerebat autem & patiebatur nonnumquam, propter suam animositatem vel fortitudinem, ab alijs graues guerras, propter quas non semper de die, sed nocturno tempore, ad loca sibi commodosa equitare solebat.

Hic igitur quadam nocte coassumptis famulis per siluam circa Rhenum equitare voluit, & principium eiusdem intrauit. Antequam vero sinem siluæ haberent, ultra quam campus latus iaceret, prout moris est eorum qui verentur insidias: pramissi famulum, vt in termino siluæ videret, an ne in campo insidia aliqua essent. Luna in splendente, vel astris lucentibus hæc videri poterant. Famulus igitur, cum per arborum ramos exploret, commissum, vidit per campum longitudinem exercitum satis mirabilem appropinquare in equis: quo viso, considerata nunciauit militi, qui ait: Stemus ad modicum, quia verisimile est, pro huius exercitus custodia subsecuturos alios: ad hos properabimus, & an inimici sint, qui præcesserunt, an amici experiemur, nec paucos timebimus. Deinde, morula transacta, de siluæ miles cum suis recedit, in campum uenit, & neminem nisi quendam equestrem in equo sedentem, & in manu alium ducentem equum, eminus sequentem suos intuitus est. Ad hunc cum mites venisset, quis esset quasiuit in hæc ver-

ba: Numquid tu cocus meus es? ita enim sibi à longinquo videbatur, paulo etiam antea cocus eiusdem militis vita functus fuerat. Qui respondit Sum Domine, cui miles, Quid, ait, hic facis? & qui sunt hi, qui præcesserunt? Cui defunctus respondit, Domine, hi qui præcesserunt, sunt nobiles & armigeri tales & tales (multos enim expressit nomine proprio) quos oportet, & me cum eis ista nocte esse Hierosolymis, quia hæc pœna nostra est.

Et miles iterum, Quid sibi vult equus iste, quem ducis nullo insidente? Ad vestrum, respondit, obsequium erit, si necum ad terram sanctam venire velitis. Securus esto, te per fidem Christianam, recedendo & reuertendo viuum reducam, si meis obtemperabis monitis, Tunc miles ait, Diebus meis mira artent aui, his hoc addam etiam mirabile. Dissuadentibus igitur illud famulis, de equo proprio miles desiluit, defuncti equum ascendit, & ab oculis famulorum vterque equester subtrahitur. Sequenti autem die famulis, iuxta conditum expectantibus, miles & defunctus redierunt ad locum, vbi primum conuenerant. Tunc defunctus militi ait, Ne phantasma omnino fictum ista fuisse credatis, duo quæ vobis dorata, reseruate in mei memoriam: inde protulit mapulam paruum de salamandra, & cultellum in vagina. Primum, inquit, cum immundum fuerit, igne purgate: alterum caudè tractetis, quia ab eo vulneratus, intoxicatus erit. In his multa sunt indicio fuisse visionem dæmoniacam, maxime donum hoc cultelli: quo multis exitium, ipsi quoque donatario, parabatur.

Aliam historiam ex codice Galsinate profert illustr. Baron. Annal. tom. XI. anno Christi 1004. quod exhibebo li. 6.

Cromerus diligens scriptor a; Nactum, inquit, arcem Pomeranorum nuntissimam Vladislauis I. Polonorum rex

obsidebat. Ibi noctu lucente luna, aspici-
bantur crebro ab excubitoribus quasi ar-
matorum hostium acies, ex apertu cam-
pis ad Polonorum statiu adequantes
& incurstantes. Cum id sepius accideret,
indignati Poloni inquietari sese, nec vs-
quam in apertum certamen prodire hostes,
nocte quadam, cum ibidem hostes adesse
nunciarentur fremebundi agminatim e
castris sese proripuerè, diffugientesque cas-
so labore longius prosecuti sunt. Obsessi,
tumultu Polonorum exaudito, & excursio-
ne e castris animaduersa, erumpunt subito,
& ignem in opera atque cuguria militum
stramine arundineque contecta conyri-
unt, quo celeriter pluvibus in locis se diffun-
dente, paucis, qui in castris manserant, se
defendentibus facile opera cum magna ca-
strorum parte conflagrarunt. Nocturnas
vmbas illas fuisse autumant, qua hostis
exercitus speciem ostentantes, Polonos ita
diuino permisso exagitauerunt: propterea quod
solemne omnibus Christianis quadraginta
dierum ieiunium, priore expeditione, pro-
miscuo ac temerario esu carnis & lactario-
rum, moribus & institutis Ecclesie Catho-
lica contemptis, temerauerant. Hæc ille,
res clamat spectra fuisse Diabolorum;
vt & illa de quibus Antonius Hist. par.
3. quam auorum memoria solebant vo-
care, *Familiam Hellequini*: cuiusmodi
cuncta, illusiones dæmonum esse,
iam pridem docuit Guilh. Parisiensis,
part. vlt. de vniu. c. 24. Tales exercitus
possent Magi multos exhibere; si ex pa-
cto, quod cum dæmone superiore ha-
bent, dæmones illi subditos euoca-
rent: numquam tamen Deus legitur
permisisse, vt talis militia vltra incu-
sionem inanis terri culamenti proce-
deret. Nam si lædere, occidere, mu-
nitiones capere, vel hostium inuadere
castra sinerentur: nulla illis humana
potestas valeret resistere, vt prudenter
idem Guilhelmus. Huc refero pugnas

A illas Regum Septentrionalium & vi-
ctorias partas, contra magorum dæmo-
numque cuneos, apud Olauum Mag-
num b.

B Decimoquarto, dæmones sunt sub il-
lo spectrorum genere, quo in nemori-
bus & alijs amænis locis sese ostentant
instar puellarum aut matronarum, in
veste candida; interdum in stabulis cū
luminaribus cereis, ex quibus etiam di-
stillatæ guttæ, postmodum in equorū
iubis, quas sedulo pexuerunt & nexue-
runt, solent ab hominibus inueniri,
talis illa vidua Russiana in meridie ob-
ambulans, de qua paulo ante mentio-
nem feci: tales quas vocant, *Sibyllas*
seu *Nymphas albas*, *Dominas nocturnas*,
Dominas bonas, & earum, *Regina Habun-
dia*, quarum aduentu multum prospe-
ritatis, & rerum omnium copiam pu-
tant superstitiosæ anus domibus con-
tingere, quas frequentarint; & ideo do-
mi, suæ illis epulas instruunt, esca-
rijs lancibus & vasis vinarijs omnibus
apertis ac discoopertis, ne quid illis ad-
sumendum moræ obijciatur: quæ pla-
ne idololatrica esse, docet prædicto lo-
co idem Episcopus Paris. vt & Nicol. Cu-
fan. lib. 2. *excitationum*. Huc refero tres
illas quæ visæ Machabæo Banckoni, a-
qua Stuartorum genus; quæ venantib.
visæ regnum illi prænunciarunt. *Baeth.*
li. 12. Scot. histor. Harum bonarum Do-
minarum, quas Gentiles, *Parcas*, voca-
uere mentio habetur & conuiuij illis
præparati, in vita D. Germanni Epif-
copi, & apud D. Antoninū, pag. 2. *hist.*
tit. 11. §. 5. Tales etiam, *fatales Sorores*,
seu *nympha*, falso putatæ bellorum præ-
sides & Victoriarū largitrices, quæ Ho-
thero Regi familiares in Septentrionis
Historia Itali vocant; *Fatas*, Galli; *Fees*
quales finguntur Melulina, Alcina,
Morga. De his dicam plura. lib. 6. cap.
2. sect. 3. in Remedio. 1.

C

D

E

61. 3 c. 12.
N

e Olai. 2.
c. 10.

Decimoquinto, huius generis spectra sunt, per quæ Deus aliquando denunciat futura bella, pestem, mutationes regnorum & similia, pauca commemorabo exempla. Noctæ quæ seditionem Antiochenorum præcelsit, visa mulier ingens & formidabili ad spectu, aërem scutica tam fortiter verberans, vt tota sonus Vrbe exaudiretur d. Gennadio Patriarchæ Constantinopol. nocturno tempore accedenti ad altare templi, vt Deum pro salute publica deprecaretur: horrendum spectrum se obtulit, quod cum ille sacro ritu coniurasset, respondit: quamdiu Gennadius viueret, sibi non licere damna, quæ imminebant, Ecclesiæ illius inferre: sed eo mortuo sæuissimè se in illam grassaturum e. Priusquam Hunnericus persecutiōnem in Catholicos Africæ inchoaret, super cacumine montis Ziqueni homo giganteæ stature visus, & auditus clamare: *Egredimini, Egredimini* & in æde Fausti, quæ Carthagine est, visa multitudo Æthiopum sanctos Ecclesiæ fugans, & ante se impellens. *f. Alia multa huiusmodi suggerunt, carda. libro decimo quarto, de variet. rer. & Fulgos. tit. de prodig. lib. 1.*

P Decimo sexto loco, hic occurrunt illa spectra: quæ certis temporibus & locis aut domibus solent tumultus & vexationes varias exhibere: cuius rei prætermittam exempla eo quod notissimas sit, & legi possint, qui attulere veteres recentioresque: vt de *Temeso damone*, Strabo & Pausanias citati, & *Ælianus* l. 8. var. Hist. de pueris nigris *cirraris*, Augustinus lib. 22. de Ciuitate Dei, cap. 8. de *Danio Episcopo Mediolanensi*, Gregorius lib. 3. Dialog. cap. 4. de vocibus & sonis auditis in *Marathone* post pugnam cum Persis, Pausan. in Attic. & ante pugnam *Leuetricam* in templo *Herculis*, apud Ciceron. de diuinat. ante pu-

d Sozom.
1. 7. c. 23.

e Theod.
Lect. libr.
1. collect.

f Vict. Vri
cent. l. 2.
de perfec.
cur. Vandal.

A gniam cum cimbris, apud Plinium lib. 2. cap. 59. ante bellum ciuile Syllanum in eadem Italia, apud Appian. de bello ciuili. libr. 1. ante primum pralium Pharsalicum Antiochia, apud Cæsar. lib. 3. de bello ciuili; ante mortem Cæsaris Dilectatoris domi eius, apud Dionem; recentiora sunt, apud Niderium; libr. vltim. formicary. Guill. Paris. d. cap. 24. Torquemadam, Hortiflorum colla. 3. Alexand. ab Alexand. libr. 5. Genes. dier. cap. 23. & confirmat praxis Forensis Hispaniæ: qua licitum conductori, qui ante id ignorabat, spectrorum sic inquietantiū causa domos relinquere conductas, vt post Portium censuit Couarr. Solent huiusmodi infestationes iuberi vel permitti à Deo, ob penam peccatorū, vel ad exercitium bonorum, vel ob aliam causam occultam. Interdum ista peragunt dæmones maleficorum immisione, vt contingit B. Antonio b & nobili Aquitano, qui Parisiensem studiosum iure suo per vim spoliari: ceptus sponte faciunt sua, tantum vt homines falsa quapiam reuelatione decipiant aut persuasione fallaci: sicut apud D. August. illi baptismum dissuadebat: contenti sunt aliquando sola vexatione, & inquietatione, nullo cum corporis damno vt iaculator ille spiritus, de quo Guill. Parisiensis, qui vasorum collisione & lapidum iactu somnum disturbabat, & culcita subtracta de lecto deturbabat, & Salmatinus ille Torquemadæ, qui grandibus faxis quosuis petebat, irrito tamen & innocuo contingens icu: quod Marcus Magus apud Psellum d., proprium dicit esse dæmonum subterraneorum, de quibus mox agemus. Quo vero pacto dæmones lapides iacere queant & alia huiusmodi operari, quæ videntur manus & corpora instrumenta requirere, Scholastici disputant, assentior ijs, qui

præ-

præsente per substantiam suam eo loci dæmone, & imperio voluntatis aerem lapidi proximum mouente, & sic lapidem impellente, hæc fieri censent; quando nullum ipse corpus induit: si vero corpus formatum, vel cadauer assumeret, nulla foret difficultas.

vide D. Thom. quod lib. 2. Dur. Capr. & a nos in 1. d. 7.

In locum decimum septimum, veniant spectra illa Berulsia, de quibus quadam epistol. scribit Ioan. Meletius; In Sarmatia coli spiritus quosdam visibiles, qui lingua Ruthenica, coliri, Germanica, Koboldi, dicantur, quos credunt habitare in occultis adium locis, vel in congerie lignorum, nutriuntque eos laute omni ciborum genere, eo quod, adferre soleant nutritoribus suis frumentum, ex alienis horreis furto sublatum. Cum vero alicubi illi spiritus habitare & nutrirri cupiunt, hoc modo suam erga patrem familias voluntatem declarant. in domum congerunt noctu segmenta lignorum, & mulctris imponunt lacte plenis varia stercora animalium: quod ubi pater familias animaduertit, nec dissipauerit segmenta nec stercora è mulctris eiecerit, sed de inquinato lacte cum omni familia sua comederit, tunc illi apparere, & permanere ibi dicuntur.] Idem iudicium de spectris, virunculorum ac femellarum, breuitudine ac specie pigmæi vel pumilionis, olim in multorum domibus frequentium, & domestica fere cuncta ministeria solitorum obire, equos curare, domum verrere, ligna & lympham adferre, & similia facer: de quibus Olaus Magnus Galli vocant, de Gobelinis: Teutones, Rabbauter mannekens, & Gultelkens, & Sueones, Trullas, appellat. An ex hoc genere fuerint, Eros, & Anteros: qui vt infantuli, in balneo, iubenti lamblico apparuerunt g, id cogitandum relinquo. Sane huc pertinent, *Montani illi*, quorum nobis Historiam

lib. 3. ca. 11. & 12.

Eunapius in lamblico.

A Georg. Agricola prodidit h, In metallis (ait) fodinis inueniuntur, & truculenti quidem, vel solo aspectu terribiles, plerumque metallicis infesti atque inimici sunt. Tali fuit, Annebergius, demon qui operarios amplius duodecim flatu interfecit, in specu qui corona rosacea, appellatur, eo nomine relictus, quantumuis argento diues esset. Flatum vero emittebat ex rictu, cum equis specie habentis procerum collum & truces oculos appareret. Eiusmodi etiam fuit, Snebergius, nigro cucullo vestitus, qui in fodina Georgiana operarium è terra sublatum, in superiore loco maxima illius concavitatis, quondam feracis argenti collocavit, non sine corporis attritu. Quæstiosam admodum fodinam deserere apud Turcas cogebatur Indeus à dæmone metallico, hominibus frequenter in forma capra aurea cornu gerentis apparente. At sedatos illos, Germanorum alij, vt etiam Græci. Cobalos, vocant, quod hominum sint imitatores. Nam quasi læritia gestientes ridem, & multa videntur facere, nihil interim efficietes.

h cap. de anim. sub terran.

B Alij, virunculos montanos, vocant, quia plerumque apparent nani, tres doctantes longi, videntur autem esse seneciones, & vestiti more metallicorum, id est vitteto, indusio, & corio circum lumbos dependente. Innoxij sunt hi metallici, etsi interdum glareis operarios laceßunt, rarissime tamen eos ladunt, nisi ea hinc vel maledicto laceßunt. Potissimum opus facere videntur in his specubus in quibus metalla iam effodiuntur, vel ea effodi posse spes est. Cætera recte, illud minus, quod animantium nomine dæmones comprehendat. Scio sic locutos veteres non paucos: sed & scio id ex lacte Platonicorum bibisse, & quia ambigui erant, num anima & corpore constarent. Nunc quia Catholicis satis definitum, nec anima nec corpore perfectas substantias illas separatas,

C Alij, virunculos montanos, vocant, quia plerumque apparent nani, tres doctantes longi, videntur autem esse seneciones, & vestiti more metallicorum, id est vitteto, indusio, & corio circum lumbos dependente. Innoxij sunt hi metallici, etsi interdum glareis operarios laceßunt, rarissime tamen eos ladunt, nisi ea hinc vel maledicto laceßunt. Potissimum opus facere videntur in his specubus in quibus metalla iam effodiuntur, vel ea effodi posse spes est. Cætera recte, illud minus, quod animantium nomine dæmones comprehendat. Scio sic locutos veteres non paucos: sed & scio id ex lacte Platonicorum bibisse, & quia ambigui erant, num anima & corpore constarent. Nunc quia Catholicis satis definitum, nec anima nec corpore perfectas substantias illas separatas,

D Scio sic locutos veteres non paucos: sed & scio id ex lacte Platonicorum bibisse, & quia ambigui erant, num anima & corpore constarent. Nunc quia Catholicis satis definitum, nec anima nec corpore perfectas substantias illas separatas,

E Scio sic locutos veteres non paucos: sed & scio id ex lacte Platonicorum bibisse, & quia ambigui erant, num anima & corpore constarent. Nunc quia Catholicis satis definitum, nec anima nec corpore perfectas substantias illas separatas,

i ca. firmi ter. de su. Trinit.

Thom. pa
q. 50. l. ho
las in 2. d.
8.

componi, vitanda nobis huiusmodi locutio, parū cauta, parū propria. Dammandus vero prorsus Paracelli error dæmonum hæc genera, ad hominum species reducendis. Nam; *Epistol. ad Athenienses, sive de occultis a philosophia*; quasi verissimum axioma, nihil veritus fuit constanter asseuerare, Deum præter homines Adami posteros; alia quatuor hominum genera, carne, & ossibus, & ratione prædita creasse, eosque in singulis elementis ad inhabitandum collocasse; in quibus singuli suam haberent remp. & ex negotiatione, ac laboribus victum & amictum sibi cōparare, & eos homines, qui in terræ visceribus habitant, vocari, *Pigmeos & Gnomos*; qui in aquis, *Nymphas & Undenas*; qui in aëre, *Siluos & Melusinas*, quos solos cum hominibus Adami posteris commercium habere, & ex mutua cōmixtione liberos gignere: Qui in igne sunt: *Vulcanos & Salamandras*, appellari: Et incertum adhuc esse: cuiam generi horum hominum vera fides in Deum sit data, & via ad salutem patefacta.] Hæc ille prout eum citant Godelmannus & alij: in libro tamen fragmentorum, inuenio Paracellum dubitanter induci loquentem: sed arbitror Latinum Interpretem, hoc suum assuasse, vt magistri occultaret impietatem. Nam dictis illis nihil nugacius, nihil blasphemius, nihil à recta fide dici potest alienius, ergo mutila & manca S. S. quæ de vno tantum hominum genere nos instruxerit? ergo dubia salus nostra? ergo dubia redemptio? non ergo secundus Adam Christus: vt nos: qui in primo mortui, in secundo viuificæmur? si hoc dubium: nonne ruunt veteris testamenti promissiones, concidit exhibitio & repræsentatio Noui? Et sunt qui tales libros nugis, mendacijs, blasphemijs reteros, in Latinum vertant

A fermionem? sunt qui pulchris formis cudant recudantque? sunt, qui ament Paracellistæ vocari? sed ad institutum redeamus.

Vltimo, loco sese offerunt spectra dæmonum thesauros cultodientium. Cabades rex Persarum cum accepisset in collimitio Persiæ & Indiæ: in munitissima arce Zudaderensi, pretiosissimorum lapidum, auri, & argenti, thesaurum maximū à dæmonibus asseruari, qui mortales omnes aditu arcerent: eo cum exercitu profectus castrum vicinatus occupare, fortiter propugnantis dæmonibus, repulsus fuit, confugit ergo ad Iudæorum & Magorum artes, quæ & ipsæ irritæ fuerunt. Ergo cur ei persuasum (ait Cedrenus) fuisse, Christianorum ad Deum precibus hoc potiri posse, auxilium à quodam Christianorum in Perside degentium Episcopo peti. Is indico Christi aq̄s ieiunio, precibus & Synaxi, diuina periegit mysteria, & ad locum accedens conuocatos dæmones ibi degentes exegit, castrumque Cabadæ nullo labore potendum tradidit.] *Glycas part. 4. Annal. & Cedrenus in Anastasio*. Talis etiam dæmon ille Bafileenis, de quo dixi, *supr. q. 12.* & hinc factum, vt Dracones fingerentur custodes thesaurorum, vt horti Hesperidum, & Aurei velleris: hinc porro factum, vt thesauris addere sint soliti Serpentem aureum: quemadmodum refert Ascanius Centorius, *lib. 4. Comment. bellor. Transiluan.* de thesauro inuenito prope Deum urbem Transiluanicæ, circa annum 1550. Nota etiam Historia Magi Germanici, qui cum specum ingressus esset vbi thesaurus reconditus, socio in vestibulo manente, vidissetque incubantem arce nigerrimum canem, nihilominus, cupiditate metum pellente, porro progressus, ruente terra, in specu fuit tumulatus. Plura vide *d. q. 12.* Præter-

B

C

D

E

mitto quædam iam vulgaria, vt quod in Indijs sepultarum cum maritis vxorum animas mentiuntur, vt sic persuadeant has coniugi suo coniuere, quæ sponte illis commoriuntur: quod non vno loco testatur Pet. Chieza, *part. I. Hysto. Peruv.*

Vilis spectrorum generibus, quæri poterat: quo illa pacto repelli & vinciqueant; sed quia decisio communis est omnibus malis, quæ per dæmones inferuntur, ideo de hac re differendum mihi putavi, quæstione de remediis contra maleficia, *huius operis libro ultimo.* Quo pacto dæmones apparere sic queant, nunc accuratius inuestigamus, quam quæstionem indecisam reliquit D. Augustin. *Enchirid. ad Lauren. cap. 59.*

QVÆSTIO XXVIII.

Quomodo possit dæmon se corporeis oculis, cum sit incorporeus, visibilem præbere?

A Onstat non posse corporaliter, nisi assumpto corpore. Certum enim est dictum B. Ignatij, *epist. ad Smyrnens.* incorporea videri à corporeis non posse, quia incorporeorum nec species, nec figura est, aut particula animalis vilius formam habentis, ob naturam, quam habent simplicem. Constat etiam eos corpus vel ex elementis sibi coaptare, vel subingredi & assumere cadauer de utroque modo, quæ dicenda hucusque distuli, repræsentabo liberaliter. Dixi (corporaliter) nam phantastice possunt apparere, turbatâ phantasiâ.

SECTIO I.

A Liquando igitur cadauer aliquod assumunt humanum vel ferinum,

& illud mouent ac impellunt motu non vitali, sed locali tantum, sicut ærem possunt impellere, & hoc corpus, præsertim nondum valde dissolutum, puto, si Deus permittat, posse illos ita attemperare, vt sensum tactus omnino fallant. Nec video quidquam ab homine docto ac pio, in medium allatum, quod me ab hac sententia deducat. Imprimis quod ex D. Luca *a.* proponitur dictum Domini, quo se vera corporatum, & non phantasticum spiritum esse probabat, *Palpate & videte, quia spiritus carnis & ossa non habet, sicut me videtis habere:* id ad rem non multum facit, certe non vrget. Solum enim Dominus probare voluit, posse illos cōtactu sentire & dijudicare, visum se nō decipi, corpus enim ipsum habere, verū, quia tangibile; & proinde nudū phantasma & fictitio corpore indutū nō esse. Nulla vero hic erat cogitatio, de cadauere assumpto. Hoc enim carnem & ossa habere manifestū est, quo argumento Christus probat, se spiritū non esse: Quod illi existimabāt, quia videbāt ianuis clausis ingressū, quod corporeæ rei repugnabat, tam viuæ, quā mortuæ. Et quia, palpatione tantū poterant corpus esse, cognoscere, non vero, cuius esset corpus: ideo iubet etiam oculorum vti sensu & videre (nam proprie hic vox sumenda, vt textus indicat) *manus & pedes:* ex quorum vulneribus reliquis, certo deprehenderent ipsum illū esse, qui triduo ante fuerat crucifixus *b.* Ex quibus patet verba Domini veram certamque sententiam habere, etiam si corpus diceremus à demone assumptū, sic ab eo temperari posse, vt tactus sensum fallat. Quid, quæso? nonne dæmon longe admirabiliora efficit quotidie, quam, sint simulare carnis molliciem, ossis duritiem, teporem ac suauem calorem, qui corporis actu

c. vi. v.
19.

Sic optime Ioan. Maldoib.